

## **Universitätsbibliothek Paderborn**

**In Divvm Hiob Brevissima, Iohannis Bvgenhagij Pomerani  
Scholia, quibus ueteris tralationis nubila dispelluntur**

**Bugenhagen, Johannes**

**Argentorati**

**VD16 B 9326**

**urn:nbn:de:hbz:466:1-36500**



Th. 378.

Antonio blanckbyell, comparatus A°

1521

# IN DIVVM

HIOB BREVISSIMA,

IOHANNIS B VGEN

*hagij Pomerani Scholia,*

*quibus ueteris tra-*

*lationis nūbila*

*dispellūn-*

*tur.*



ARGENTORATI

M. D. XXVI.



# ANNOTA<sup>tiones</sup>

TIONES IO. BUGEN. PO<sup>et</sup>

MERANI IN HIOB.



REDO HIOB ANTE  
legem fuisse, sed non labore, quo-  
cunque loco & tempore fuerit.  
Nos ea libenter ignorabimus,  
quæ spiritus nos uoluerit ignora-  
re, nihil ad pietatem pertinentia.  
Meditemur ea diligenter, quæ aperte ad consolatio-  
nem nostri scripta sunt, ut, quod fuerit Hiob sim-  
plex, rectus, &c.

## C A P V T      I.

Vir erat in terra Hus nomine Hiob. Et in terra

Genesis. 22. Melcha peperit ipsi Nachor Hus pri-      & cognati  
mogenitum, & Bus secundum, à quibus terræ cognoscuntur. Hiob.  
minatae sunt. Vnde Hiob. 32. Helin Busites dicitur.  
Hinc putatur Hiob ex fratre Abraham Nachor de-  
scendisse. Sunt qui putant eum esse Iobat, de quo  
Gene. 36. quasi similia sunt, quum tamen Hiob ab  
incipiat, Iobat uero à.

Simplex) id est, omnia deo cōmittens. Et agens Simplex

A 2 intene

A N N O T A T.

R ec fūs

in tenebris) Sic Abrahā sequebatur deū nesciens quo  
iret. Rectus i. non solum tribuens unicuiq; suum,  
sed et cogenis succurrens, et omnibus omnia factus, ut  
uidebis. Quod aut sequitur, et timens etc.) expositio  
est præcedentium. Natiq; sunt ei etc.) Gloriam et  
diuitias ipsius Hiob primū describit, ut cognoscas uir  
tutem patientiæ eius in aduersis sequuturæ. Inter o  
mnes orientales) s. terræ Iudeæ. Nam sic scriptura de  
scribit loca respiciendo Iudeam. Cumq; in orbem  
transiſſent dies) i. reuoluti eſſent dies. Sanctificabat  
illos) Hic uides pietatem Hiob, q; timuit deum non fo

Sanctum lum in ſc, ſed etiā in filijs. Sanctum enim dicitur, quod  
quid. ab uſu prophano ſeparatū, ſoli domino conſecratū.  
Sanctificabat ergo, id eſt, deo purificabat, mittens ſan  
cta monita per nūncios ad eos, et offerens holocausta.

Sanctifi Per ſingulos) i. ſingulatim uel p ſingulis. Nos ſan  
care. cificamus quoq; ſi quos uidemus aut timemus pecc  
re, sanctis doctrinis monemus. Sic Christus Iohan. 17.

Offerre Pater ſanctifica eos. Et quum in occulto pro eis quoq;  
holocau oramus, quod eſt holocaustum pro eis offerre. Dice  
ſtum. bat enim) id eſt, cogitabat ſecum in corde. Ne forte  
ſtimeo. Benedixerint) pro maledixerint. Sic inueni  
mus qnandoq; , et uidemus uulgatū ſuiſe, ut contrā  
rio uerbo uitaretur blaſphemia dei. Vide 3. Reg. 21. Sic  
poſtea dixit uxor Hiob: Benedic deo etc. Ne forte  
benedixerint Deo in cordibus ſuis) Etiam ſi à uerbis  
et factis

ex factis abstinuerint. Quadam autem die quum uenissent filii dei) Filios dei angelos intelligo, qui assistunt coram domino. Iuxta illud Danielis: Millia millium ministabant ei, et decies millies centena millia assistebant ei. Fuit inter eos etiam satan) Et ipse quoque nuncius dei est, ut in Psalmo. Immisiones per angelos malos. Et Daniel. 7.  
 Apoc. 12. Proiectus est accusator etc. Hic nota adagium,  
 Et Satan inter filios dei. Solet enim ferre turbator pacis  
 uel homo uel diabolus adesse, ubi adsunt in conspectu  
 dei filii dei, id est pacifici. Matth. 5. Circuiuit terram. 1.  
 Petri. 5. Estote sobrii et uigilate, quia aduersarius ue-  
 ster diabolus etc. Nunquid frustra Hiob tim.) Facile  
 est timere et colere deum, dum interim Deus tanta dat.  
 Sicut filii Israël in deserto laudauerunt deum tanta gloria  
 liberati in mari rubro, sed cito recesserunt a deo, ut et  
 sepe alias. Vide Psal. 105. Operibus manuum eius be-  
 nedixisti id est, quicquid facit Hiob tu prosperum red-  
 dis. Sed extende paululum manum) Adverte impietatem  
 diaboli, qui nititur deum ostendere mendacem sicut  
 ab initio. Hoc imitantur oes impij, id est, qui non cre-  
 dunt deo. Diligenter notandum, quod dicit: Extende tu  
 etc. quum tamen ipse sit percussurus Hiob. Sic et Hiob  
 postea loquitur: Dominus dedit, dominus abstulit.  
 Non dicit diabolus abstulit. Item, manus domini tetigit  
 me, non dicit, diaboli. Opus enim dei est, etiam si diabo-  
 lus percutiat pios. Et propterea hanc gloriam dant

A 3 deo in

A N N O T A T.

deo in aduersis. Nisi in faciem benixerit tibi) Im-  
perfecta quidem, sed uidetur oratio esse imprecantis  
sibi. ut subaudias, disperiam, uel simile, uidebis tum.

Tantum in eum ne extendas manum tuam) Vide q.  
diabolus nō posset plus quam à deo permittitur. Quid  
ergo timemus? Sabei Arabes. Ignis dei cecidit è  
cœlo) Hic uides quod posset etiam in aëre operari dia-  
bolus & ignem demittere. Chaldei Babylonij sunt.  
Nota quod simul omnibus calamitatibus obruit uirū  
sanctum ut à statione sancta deiiciat. Mittit quoq; nun-  
cios simul fere, ne quid horum ignoretur. Non enim  
tam gaudebat diabolus perdidisse quæ erant Hiob,  
quam nitebatur inducere eum, ut in faciem ipsi Deo  
malediceret & blasphemaret. id quod nunquam est  
assecutus, ut uerax Deus, diabolus mendax inuenire=   
tur. Item, ut nihil suæ calliditatis omittaret, seruauit  
ipsi Hiob uxorem, non in solatium, sed in doloris au=   
gmentum, ut uides. Et præterea amicos quoq;, qui ad  
consolandum uenerant, subuertit. Nudus egressus  
sum de utero) Nudus, non solum sine uestimento, sed  
etiam sine possessionibus. Reuertar illuc) s. unde ue-  
ni, hoc est in terram. Gen. 3. Puluis es & in pulucrem  
reuerteris. In Psal. 145. Exhibit spiritus eius & reuerte  
tur in terrā suam. Dominus dedit, dominus abstulit) Hiob non maledicit diabolo, sed benedicit deo. In o=   
mnibus his) s. præmissis. Hoc dicit scriptura, & in se-  
cundo

etundo capite repetit, quasi aliud dictura capite tertio.

## C A P V T II.

Factūm est autē cum quādam die.

Et adhuc retinens innocentiam) Postquam omnia  
amisit. q d iam apparet maior innocentia. Antea uide-  
batur me honorare propter ea quae dederam, iam oīa  
ablata sunt &c. Ut affligerē eum frūstra) Frustra  
dicit, quia non est inuentū in Hiob quod quærbatur à  
diabolo, scilicet ut malediceret deo, sed adhuc retinet  
innocentiam. Alioqui non frustra percūssus est, Deus  
enim nihil facit frustra, nempe ut haberemus exemplū  
patientiæ eius, & exemplum gratias agentis in aduer-  
sis. Pellem pro pelle) Adagiu: pellem s.alterius, pro  
pelle s.sua. Dabit homo). i.non interim curabit dum  
alij tanguntur, dum ipse non tangatur. Anima) uita.

Benedicat) pro maledicat. Ecce in manu tua est i-  
do tibi potestatcm. Veruntamen anima illius serua)  
id est, ne occidas eum. Testa) non linteo. Sedens in  
sterquilinio) id est, fimo, stabulo. Aduerte quod simpli-  
citas quæ coram deo est innocentia, sicut uides in præ simpli-  
citas, coram mundo est stulticia. Hinc uocabulū simpli-  
citas.  
plicatas & simplex, pro stulticia & stulto sæpe in scri-  
pturis accipitur. Dixit autem illi uxor sua) Aduerte  
stulticiā huius uxorū, quæ, quamuis intellexit Hiob  
seruari à domino, eo qd' gratias ageret deo, tamē hoc

A 4 ipsum

A N N O T A T.

ipsum malum esse Hiob, ubi melius esse iudicat mori & ut hoc eligat Hiob, utitur ipsa impiissima persuasione. Si bona suscepimus de manu domini. Quum utrung; ueniat ex manu Dei, & utrung; cooperetur diligentibus deum in bonum.

C A P V T III.

Post hæc aperuit Hiob os suū & male.

Varia hic scribunt, quibus nituntur excusare maledictionem hanc, non audentes peccatum ascribere illi, quem dominus iustum prædicat, quasi etiā iustus non septies cadat in die. Posset autem eo detorqueri, quod omnia primæ nostræ natuitatis sint maledicta. quia in peccatis, & ad peccata & miseras nascimur. Sed hic liber ostendit mihi palam Hiob peccasse, & hoc ipsum inter peccata sanctorum referendum censco: quamuis uehemēti dolore uictus, in hæc nulla malicia proruperit. Idcirco bis ante scriptum est: In omnibus his non peccauit Hiob labijs suis, neq; stultum quicquā contra deum locutus est. Hic uero scriptura non excusat, tantu abest ut laudet. Imò sic præfatur: Post hæc aperuit Hiob os suum &c. q. d. aliter aperuit quam ante. Verum hic scriptura iudicium relinquit deo, ostendens talia non esse iudicij humani. Et ne mihi obijcias quare utar argumento ab authoritate negative: Dico hæc esse, de quibus Hiob cap. 5. excusat dicens: Quæ est enim

enim fortitudo mea ut sustineat aut quis finis meus ut  
 patienter agam? &c. Quid enim non patitur, qui etiā  
 deum ipsum sibi uidet aduersarium? Id quod cōtingit  
 tam grauiter tentatis, ut etiam Christus se derelictum  
 clamauerit. Hæc uides cap. 7, 9, 10. Et deprecatur Hi-  
 ob ne sit deus aduersarius cap. 13. 14. Præterea dico,  
 hæc eſſe de quibus pœnitentiam agit, ubi audit domi-  
 nū dicentem cap. 39. Nunquid qui contendit cū deo tā  
 facile conquiescit? etc. Vnū locutus sum, quod utinam  
 non dixiſsem, & alterum, quibus ultra non addam. V=

Vera  
pœniten-  
tia.

num quod maledixi diei meæ. Alterum, quod ſaſe ex  
 postulaui cum deo, quare etiam flagellaret innocentē  
 Et cap. ult. Scio quod omnia potes, & nulla te latent,  
 etc. Iccirco per hæc nihil deceſſit iūſtitiae Hiob, nō im-  
 putante deo, qui eſt ſcrutator cordium & renū, qui  
 & in fine libri pro eo contra amicos eius pronūciat,  
 dicens. Iratus eſt furor meus in te, & in dūos amicos  
 tuos &c. Verum hoc agit ubiq; conſtanter Hiob, ut i  
 nullo cedat aduersarijs, qui nitebantur oſtendere eū  
 ſuæ iniquitatis & hypocriſis à deo ſuſcepiffe pœnas,  
 quorum iudicium iniquum erat, non ſolum quod ſibi  
 nihil conſcius erat Hiob. Verum etiam q; ipſi, quæ i=

In iūſtū

gnorabat, iūdicaſt, & innocentem condemnabant  
 Quibus iuste ait cap. 17. Absit à me ut uos iustos eſſe  
 iudicem &c. In iūſtus enim eſt qui propter impiorum  
 maledicta agnoscit quod non deliquit.

A 5 Hic obij=

ANNOTAT.

Hic obijcitur mihi, q̄ maledicendo diei suæ, non  
peccauit, quia dicit cap. 6. Quare detraxistis sermo-  
nibus ueritatis? &c. Et nihil ante corā amicis dixisse,  
legitur, quām quæ sunt cap. 3. ubi maledicit dici suæ.  
Respondeo, quod amici non arguunt Hiob, q̄ nolit se  
esse natum, aut uelit mox natum se perijisse (Sentiunt  
enim & ipsi, ut uidebis, melius esse impio, quem Hiob  
iudicant, si natus non fuisset, indignū quoq; qui uiuat,  
nisi pœnitentia redeat ad dominum) sed hoc arguunt  
ut uidere est per totum librum, quod dixerit, Nonne  
dissimulauis? nonne siluis? nonne quieuis? & uenit super  
me indignatio. Quod et alibi sic dicit, Non peccauit et  
in amaritudinibus morabitur oculus meus. q.d. hoc in  
iustum est. Hic nullus hominum poterit cum arguere,  
nihil enim erat sibi conscius, sed nō in hoc iustificatus  
coram Deo, sicut et ipse fatetur cap. 9. Quod uero ad  
dit cap. 6. Præbete aurē &c. eodem pertinet, Vos, in  
quit, absq; contentione dicite, Ego cādide & absq; ini-  
quitate respondebo. Id quod & fecisse eū uides. Ita, ut  
nihil in uiro tātis uerborū blasphemis impetito, inue-  
nire potuerint iniquitatis, nisi quod falso putarunt eū  
sibi iustū uideri cap. 32. Postremo, si nusquam nutasse  
Hiob in tanta uolunt temptatione, quod queso exemplū  
nobis propositum est? quæ uirtus ostensa dei in tribu-  
lato? Ita scilicet sanctos extollimus, ut eorū, nō dei uir-  
tutem prædicemus. Prædicatur autē dei uirtus in san-  
ctorum

Etorū infirmitate, sicut fatetur qui dicit in Psal. Tenuisti manum dexteram meā. Et quām mirabilem dei de-  
ductionē siue ductum in isto Hiob uidere licet, et præ-  
terea falsam & erroneam sanctitatem & sapientiam  
amicis ipsius. Sanctissimis enim sententijs impetunt Hi-  
ob quasi iniustum, et tamen ipsi iniusti, pronunciāte  
deo, cap. ulti. Sed ipsis quoq; pœnitentia conceditur.  
Heliu autem relinquitur. Nouit enim deus qui nō o-  
mnino pessimo animo impugnat ueritatē, et qui sola  
arrogantia ducti, expugnare nitūtur quod nesciunt.  
Id quod elegantiſſime hic cap. 32. descriptum uides.

Post hæc aperuit Hiob os) q. d. aliter aperuit quā. an-  
te. Percat dies) id est, maledicta sit dies. In qua di-  
ctum est) s. de me. Dies illa uertatur in tenebras) id  
est, non sit dies. Nō requirat eum deus, id est, igno-  
retur à deo, deus nesciat eum, maledicta sit. Non illu-  
stretur lumine) sicut suprà, uertatur in tenebras. Te-  
nebrosus turbo) tempestas. In diebus) inter dies, sit  
solitaria) non cōputetur cum alijs. Maledicam) s.  
homines. Ei) nocti uel diei. Qui maledicunt) maledi-  
cere solent. Suscitare) s. sua maledictione. Leui-  
than) diabolum. Qui maledicunt diei. Ex hebræo.  
Expectātes orbari de sociatate sua, hoc est, omnes qui  
odio habent hanc uitam desperantes. Expectet lucē  
et nō uideat illa nox maneat in tenebris æternis. Ostia  
id est, uulnus. Ventris qui por. me) uentris matris

Nihil a-  
git hic  
Gregor-

me

A N N O T A T.

me. Nec abstulit mala ab oculis meis) fecit ut uiuerē

Quare nō in uulua mortuus sum?) sicut abortiuū.

Cur exceptus genibus? s. nutricis. Nunc enim) s. si  
nō conceptus uel natus fuiſsem, aut statim perijſsem.

Dormiens) mortuus. Silcrem) eſsem in quiete. Cum  
regibus) qui mortuūi sunt. Qui aedificant) aedificare  
solent. Solitudines, id est, desolatas & ruinas ciui  
tates & caſtra. Replent) replere solent. Aut ſire  
quiescerem: Non ſubſifterem) iam non eſsem. Ibi. ſ.  
in morte. Robore) a robore. Et quondam uincti ſ.  
qui fuerūt. Nō audierunt ſ. illi mortui qui uincti erant

Exactoris. i. oppreſſoris. Exactor, qui in hac uita  
opprimit, deiicit in carceres, cogit ad labores, aufert  
pecuniam, illic non auditur. Et uita ſ. quare data eſt

Qui expectant mortē) qui cupiunt mori. Sepul  
chrū. i. mortem. Viro ſ. quare data eſt luxē. Cuius  
abscondita eſt uia, id est, qui ambulat in tenebris affli  
ctionum. Et circundedit eum deus tenebris, idem.

Antequam comedam ſuſpicio, id est, ne cibus quidē  
mihi dulcis eſt. Et quaſi inundantes aquæ) ſua inun  
datione ſonātes. Rugitus) clamor. Quia timor) Ec  
clesi. ii. In die honorum ne immemor ſis malorum.

Nonne diſimulaui? &c. hoc eſt, in honoribus & di  
uitijs nō ſuperbiui, iniurias cōtempſi, plagam dei iam

Hoc iu= diſimulanter tuli, & tamen ipſe deus quoq; aduersa  
uit, tur. Ex Hebreo aut. Non proſperatus ſum, non ocio

sus fui

sus fui, nō quieui. Hæc est summa pia uitæ, contra quā disputant amici. Non prosperatus sum, quia etsi pro speritas mihi uidebatur adesse, tamen nihil duxi. Imò timor quem semper in prosperitate habui, non permisit me prosperitate frui. Indignatio s. Dei.

ut lega=  
mus Hi=  
ob absq;  
offendi=  
culo, qd'  
nrā ha=  
bet trās  
la.

Respondens autem Eliphas Theman.

Eliphas Themanites. i. qui erat à Theman, Ad hoc autē nituntur sua disputatione, ut ostendant Hiob esse impium. Sed conceptum sermonem tenere quis poterit: id est, quis poterit tacere? Contra Paulus. Spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt. Manus lassas i. infirmas. Manus lassa est quæ deficit à bono, quæ eroboratur. quum sancta admonitione ad bona alios hor tamur. Vacillantes i. dubitantes in fide. Genua tremunt, id est, quæ debiliter incesserunt in via Dei.

1. Cor.

14.

Conturbatus es, id est, qui alium doces, te ipsum non doces. Seminant dolores i. sunt oppressores. Flante deo, deo per sequente uel irascenti. Spiritu ira eiūs, id est, furore eiūs. Bonæ sententiae Eliphæ, sed tendunt ad malum finem, ad cōclusionem, ut ita dicam, malam. Quod præcipue & unice spectandum et obseruandum est. Rugitus leonis & uox leonæ per hæc animantia oppressores aliorum significat. Eo q; non haberet prædā, eo q; non liceret ei rapere. Per tigrisdem signifantur

Manus lassa.

ANNOTAT.

ficantur, qui ex nullo uictu uiuūt nisi ex præda. Et cœtuli leonis dissipati sunt. s. qd' non haberent prædam.

Porro ad me dictum est uerbum absconditū. De uisione hac nocturna accipit sententiā Hiob cap. 6. Ad increpandū tantum eloquia cōcinnatis, & in uentum uerba profertis. Ad Coloß. 2. Nemo uos seducat in religione angelorum. 1. Ioan. 3. Omni spiritui nolite credere. Nititur etiā Hiob sententijs diuinis opprimere.

Dictum est uerbum absconditum. i. reuelatum est à deo. Et quasi furtive. i. abscondite. In horrore uisionis nocturnæ nocturnas uisioes magis horrescimus. Et cum spiritus. s. aliquis. Inhorruerunt pili. Steteruntq; comæ. Auro lenis. i. leniter mihi locutus est.

Nunquid homo dei comparatione iustificabitur? Hanc dicit sententiā spiritus flatū sibi reuelatā, certe in se bonam, nisi ipse qui dicit abuteretur. Nunquid ho. Sententia est. Tametsi iustus o. Hiob tibi uidearis, tamen coram deo nemo iustus est. Iustificabitur iustus erit. Qui seruiunt uel angeli uel pij. Et in angelis suis repperit prauitatem. Sicut Christus dicit. Videbam satanam de cœlo tanq; fulgur cadentē. Qui habitant domos luteas. i. qui habitat in terris in hoc mortal corpore. Consumetur. i. intus in corde peribūt. Tinea intus consumit antequam consumptio foris appareat. Sic pereunt impij intus infidelitate, antequam damnatio corū foris conficiatur. Est autem graue argumentum.

argumentum contra Hiob, cuius impietas iam quoq;  
apparebat foris. De mane usq; ad uestp. i. breui peri-  
bunt. Et quia nullus intelligit. s. ea quae dei sunt. Qui  
autem reliqui fuerint auferentur ex eis. s. impijs. Et  
non in sapientia morientur. i. absq; cognitione dei.

## C A P V T V.

**Voca ergo si est qui tibi respondeat.**

Voca ergo. Adhuc sunt uerba Eliphæ. Ex hebræo  
Clama nunc si sit exaudiens te. Et ad quēm de sanctis  
facies te uertere? hoc est, ne unus quidē ex sanctis &  
pijs exaudiens te uel respondebit tibi uidens impietatē  
tuam. Cur enim nō contemneret pious homo, quē etiā  
deus cōtemnit? etiam si tibi iustus uidearis. Quisquis  
sanctus est abhorrebit ab errore tuo, et non potest ti-  
bi consentire nisi impius. Noli o Hiob indignari con-  
tra sermones ueritatis. Virū stultum interficiet etc,  
Ne mireris q; ego dure loquor contra tuam impieta-  
tem cū amicus sim. Non enim me aliud decet, ex pijs  
sum nō ex impijs. Et quis piorum siue sanctorū in hoc  
te audiet uel respondebit tibi? Et non potius cum tua  
impietate te deseret & contemnet?

Propositiones in capitulis interpretationem.

Sanctorum inuocationem, ut hodie iactatur, hic Prop. I.  
probare non licet.

Consilium hoc, est Eliphæ seu irrisio siue ironia:

II.

Et se

A N N O T A T.

III. *Etsi sententias sanctas quandoq; proferat, consili-  
um tamen eius non probatur.*

III. *Tūc sancti non erant in cœlo nisi angelos cogites.*

V. *Sanctos absolute, ego nescio in scripturis pro an-  
geliſ poni, ſed pro ſanctis hominibus.*

*Sancti* VI. *Sancti in scripturis dicuntur iusti, ſiue credentes  
in terris. Psal. 15. Sanctis in terra eius. Et in Paul. San-  
ctis qui ſunt Romæ.*

*Virum ſtultum. i. iipſum iratum. Et paruulum. ſ.  
in fide, hoc eſt, ſtultum. Inuidia. ſ. ſua. q. d. Noli o Hi-  
ob iraſci. Ego uidi. ſ. quandoq;. Firma radice, id eſt  
omnibus poſſeſſionibus huius mundi abundare. Meta-  
phora ab arboribus. Maledixi pulchritudini eius, id  
eſt, diſplicuit mihi eius proſperitas ut impia. Nā ego  
ſcio talia eſſe ad damnationē. Longe ſiēt filij eius à ſa-  
lute. i. non ſaluabūtur. Psal. 36. Semē impiorū peribit.*

*Etcōterentur opprimentur. In porta, in loco iu-  
dicij, in iudicio. Vide Psal. 9. Qui eruat. ſ. filios. Mes-  
ſem frūges uel bona. Famelicus. i. raptor. q. d. ſicut  
tibi o Hiob accidit. Armatus. idem. Nihil in terra  
ſine cauſa fit. Hæc ſententia generalis non habetur in  
hebræo. Dolor. i. afflictio, labor, iniquitas. Nō egredie-  
tur ſ. ſine cauſa. De humo nō egredietur dolor  
Non potest addi ſine cauſa, quum ſententia præcedēs  
non ſit in hebræo. Et niſi legas per interrogationem,  
non intelligo, nec uidco cōuenire contextui. Putas ne  
q. de hu-*

quod de humo non egredietur dolor? Quū fere fiat ut alij ab alijs rapiant. Quū etiam homo nascatur ad laborem. Vel, Nihil in terra sine causa fit. Quia non egredietur de puluere iniq[ua]tas, & de terra nō germinabit afflictio. Scientia. Labor & afflictio non esset in terra nisi in eo esset homo. Quamobrem depreabor, hoc est, Et si tu Hiob me dederis audi[re], tamē ego corā deo iusta loquar. Qui dat pluuiā illa proximabilibus ponit. Hic autē cognoscit Eliphaz deum ex iustilibus istis, ad Roma. i. Solet deprimere s. ut o Hiob te depreſſit. Et mōrientes, id est, calamitosos.

Sospitate) sanitate. Qui dissipat cogitationes malorum) lignorum) Sicut in Psal. In eo die peribunt omnes cogitationes eorum. Qui dissipat s. ne possint hoc quod cogitauerūt implere. Qui apprehendit 1. Corin. 3. Id est, deprehendit eos in malo consilio, sicut comprehenditur fur in furto. Per diem incident tenebras, id est, in ipsaluce nihil videbunt, hoc est, Non intelligent etiam si aperta ueritas eis obijciatur. Egenum, id est, depresso. A gladio) Gladiū oris dicit, quem admodum in Psalmo: Lingua eorum gladius acutus. Psal. 56.

Violenti) oppressoris. Et spes egeno erit s. corā deo. Iniquitas autē contrahet os suū, Idem est quod in Psal. Et omnis iniquitas oppilabit os suum. Beatus homo qui corripitur a domino) Tu Hiob in correptione auges tibi damnationē, quæ tibi esset purgatio

B si patien

A N N O T A T.

Si patiēter ferres. Hoc aut uult concludi, Quia hoc nō  
faas, ergo impius es. Et medetur) Sicut. 1. Reg. 2. Do  
minus dicit ad inferos & reducit. In sex tribulatio  
nibus liberabit te) In sex tribulationibus potes intelli  
gere quae sequuntur. Et errat Eliphas in hoc, q; ne ullā  
quidem spiritus tribulationē ponit, à qua eruat domi  
nus. Sed externis solū inhæret, ut uides in multis. Aut  
intellige, In sex tribulationibus. i. in multis & sēpe li  
berabit te. Et in septima. i. tādem bono fine concludet:

In fame, id est, tempore famis, ut non moriaris fame.

A flagello linguae absconderis, id est, ne occidaris ab  
impiorum lingua, hoc est, concilium malorū non præ  
ualebit aduersum te. Calamitatem s. quamcunque.

In uastitate. i. destructione, bello. Et fame ridebis)  
nihil curabis famem. Et bestias terræ non formida  
bis s. quia non nocebunt tibi. Sed cum lapidibus re  
gionū pactum tuum, id est, etiam lapides tibi scrivent  
uel afferent fructū. Hyperbole est, hoc est, oīa erunt  
tibi pacifica, etiam lapides, tantū abest ut bestiæ, fames  
&c. tibi noceant. Tabernaculū tuum) domus tua.

Et uisitans, id est, intrans. Speciem. i. pulchritudi  
nem. Species est pulchritudo domus, & accepitur prō  
ipsa supellecili, & omni quod est in domo. Item pro  
uxore domus, sicut dixi Psal. 67. Et speciei domus di  
uiserit spolia. Item potes interpretari speciem tuā, id  
est, domū tuam. Sententia autem est. Vteris tuis absq;  
peccato,

Species

peccato, & dabit hanc gratiā deus, ut non solum non  
indiges alienis, sed ne cūpias quidē alterius uel bona  
uel rem. Hæc omnia conueniūt sequentibus. Multi-  
plex erit semen tuū. i. multos habebis filios. Quasi  
herba terræ, sicut lilia agri s. pulchri erunt. Ingre-  
dieris in abundantia, id est, diues eris. Sed in Psal. 49.  
Diues non sumet omnia secum. Tempore suo, id est,  
post mēssem. Quod auditum s. iam à te. Mente di-  
ligenter pertracta s. quæ sint ista.

## C A P V T VI.

Respondens autē Hiob dixit. Vtin.

Vtinam &c. q. d. Non sum mihi conscius, tamen  
deus nihil facit sine causa. Si percussit me propter pec-  
atum, ut uos dicitis, neceſſe est peccatum esse grauiſſi-  
mum, quia sequuta est poena grauiſſima. Grauior, id  
est, numerosior. Sagittæ, pœnæ. Grauiſſima est an-  
gustia & ad desperationem uergens, ubi & ipſe deus  
uidetur aduersari. Ebibit ſpiritu meum, id est, ad de-  
ſperationem uitæ uſq; attigit. Nunquid rugiet óna-  
ger cum habuerit prædam, aut mugiet bos &c. Qui  
omnia abundant, non querimur, Ita non erat mihi con-  
querendū in proſperitate, ſicut iam uos non conqueri-  
potestis, quia non eſtis in afflictione. Quum uero inci-  
dimus in calamitatē, fruſtra nobis dicitur ut libenter  
feramus. Hoc eſt quod dicit: Aut poterit comedi insul-

B 2 sum.

ANNOTAT.

sum. Aut s. nunquid. An ē homini. Quæ prius  
nolebat tangere anima mea, id est, ego saturor iam op-  
probrio, angustia, etc. Quis det ut ueniat petitio mea?  
Hoc precatur ne prologetur angustia, sed grauius pu-  
niat adhuc deus, ut citius interimatur. Quis det, id est,  
utinam det. Sic postea ca. 31. Quis det de carnibus eius  
ut saturemur. Soluat) non teneat manum suam, per-  
cutiat. Succidat me) uelut arborem inutilem. Nec  
cōtradicā sermōibus sancti) Hoc quoq; optat ut deus  
det sibi, patientiā quam non habet. Sermonibus san-  
cti. Sanctus absolute de Deo quando dicitur, significat  
non tam sanctum in se, quam sanctificantem. Hinc sæ-  
pe dicitur Sanctus Israēl. Sic & Apostolus uocat iustū  
& iustificantem Rom. 3. Sermonibus, id est, senten-  
tijs. Quæ est enī fortitudo mea? id est, ego non possum  
sustinere. Nec fortitudo lapidū fortitudo mea, id est,  
non sum lapideus. Qui tollit ab amico) Hoc contra  
amicos. Fratres) amici. Præterierūt) nihil curan-  
tes me. Qui raptim transit) et nō reuertitur. Qui  
timent pruinā, id est, qui timet minus periculum, inci-  
det in maius. Ex hebræo. Qui timet ob caluiciū, irruet  
super eum nix. Et est sententia quæ est in proverbijs.  
Quod timet impius, ueniet super eū. Q. d. Hiob: Iam  
amici mei timent maledictionem si agant mecum quasi  
cum impio: & incurruunt maledictionem, quia negant  
misericordiā calamitate oppreſſo. Tempore quo fue-  
rint diſ

Sanctus  
de Deo.

rint dissipati, id est, tempore afflictionis. Soluentur de loco suo s. uelut nix. In uolutæ sunt s. tempore quo fuerint dissipati. In uacuum, id est, frustra. Consyderate semitas Theman, itinera Sabba, id est, amicorū ex his locis uenientiū. Irrisio est siue ironia, périnde atq; si diceremus, Rustici Kembingen ses ueniuūt docere nos. Theman est Idumæa. Omnis australis regio he Theman. bræs Themā dicitur. Sabba, pars Arabiae felicis, ubi Sabba. & metropolis Sabba dicitur. Themanitæ scribuntur sapientiæ dei ignari Baruch.3. Semitas uias, cōuer= sationem. Theman & Sabba, id est, indoctorū. q.d. Vos uenitis ex Theman et Sabba & uultis docere me. Sarraceni sunt rūdes & crūdeles homines adhuc ho= die. Confusi sunt quia sperauit ista est grauißimæ ignorantia eorum & insipientia, q. confunduntur ex hoc, ex quo solo deberent uidere iusticiā meam s. quia sperauit. Sic etiā confundebatur uxor eius. Cooperti sunt pudore s. propter meam poenam. q.d. tam indocti sunt ut nesciant pati sanctos quoq; non solū impios. Docere me s. uos sapientes. Quare detraxisti s. hoc supra exposui. Super pupillum, id est, me deso= latum. Et loquentes id quod iustū est, id est, non iu= dicate secundum externa. Et non inuenietis s. ampli= us, quantum ad iudicium uestrum pertinet.

## C A P V T VII.

Militia est uita homīs super terrā. &

B 3 Militia

A N N O T A T.

Militia est hominis uita, id est, pugna aduersus tentatioēs siue in prosperis siue in aduersis. Et sicut dies mercenarij) Mercenarius libēter uidet finem diei, & pauper finē uitæ. Famulus quoq; refrigeriū et umbrā desyderat post labore. Sicut seruus s. calore æstuās.

Vacuos, id est, absq; fructu. Nihil aliud habeo nisi labore, mercede non habeo. Menses) tempora. Si dormiero, id est, ne somnus quidē quietus est, hoc est, Semper ero incertus uitæ meæ. Et rursus expectabo usperam s. postquam surrexi. Contracta est s. deficiente carne & succo eius. Sic alibi. Pelli meæ adhæsit os meū. Dics mei uelocius transferunt) Sic Ezechias in cantico. Præcisa est uelut à texente uita mea. Et non reuertetur oculus s. soluta uita. Bona s. huius uite. Aspiciet me s. in terra. Sicut Ezechias in cantico. Non aspiciam hominē ultra. Oculi tui in me s. erūt.

Et non subsistam, id est, si tu me inæperis inspicere, occides. Locuseius, id est, habitatio eius. Non parcam ori meo, id est, nō cessabo loqui. In tribulacione spiritus mei, id est, cū angustia cordis mei. Nunquid mare ego. Vide Prover. 14. Consolabitur me lectulus, id est, in lecto quiescam. Releuabor) refrigeriū accipiam. Suspendium) mortem. Ad hoc alludit, q; quosdam uidemus suspendere se præ desperatioē. Et mortem s. elegerūt. Ossa mea, id est corpus. Parce mihi) cessa quæso aut mitius age. Nihil sunt dies, id est, uani

Esaie 38.

est, uanitas sunt. Quod magnificas) magni ducis, magni facis. Est uilis res homo & fragiliſſima, ad quē deiſciendū non opus habes ò Deus, tanta manu, quem ut maxime non percutias, tamen ex ſe perit. Dilucu lo) mane. Non expectas uſq; ad uesperā. Nec dimit tis me ut glutiam ſaliuam) ſaliua eſt uaua res. Senten- tia eſt. Vita mea eſt uanitas, & nō permittis me ut uel hanc uanitatem i. uitam utcunq; breuem, deglutiam, id eſt, finiam. Quid faciam tibi? id eſt, unde me redi- mam. Contrarium, id eſt, non consentientē in omni- bus. Et factus ſum mihi grauis, id eſt, ne me quidem ferre poſſum. In puluere dormiam) moriar. Ma- ne, id eſt, cras. Non ſuſtiam, non cro.

## C A P V T VIII.

## Respondens aut̄ Baldath Suites. di.

Nunquid deus ſupplantat iudicium) iuſticiā. In manu iniquitatis ſuæ) eorum. Etiamſi filij ob iniquita tem occiſi ſunt, tu tamen, quia adhuc tibi ſeruauit deus uitam, poenitentiā age. Si diluculo conſurrexeris, id eſt, ſi mane precatuſ ſucris. Si mundus) Iſti ſunt oēs prædicatores operū. Inceſſeris) ambulaueris, con- uersatus ſucris. Et peccatum reddet, id eſt, paci resti- tuet. Multipliſetur numis. i. abundabis poſthac: In- terroga generationē priftinā, id eſt, antiquos & pa- tres antenos. Interrogamus per lectionem historiæ.

B 4 aut inter

A N N O T A T.

**Deut. 32.** **Scirpo** & **carecto** **compara** **tur hypo-** **cris.** **Aut interrogamus eos qui per manus a&ceperunt. Sic** **Moses in Canticō. Interroga patrem tuum &c.** **He-** **sterni sumus, id est, nos non diu fuimus in mundo. Si-** **cut umbra) quæ scito transit. Nunquid uiuere potest** **scirpus) Scirpo & carecto cōparat hypocritā. Non** **enim habent radicē, ergo uigor eorū manere non po-** **tur test. Non ei placebit uccordia, id est, non gaudebit** **in hypocrisi sua. Innitetur, id est, curabit ut fortifi-** **cet domū suam. Et non stabit) quia est a&edificata su-** **per harenam. Humectus uidetur s. scirpus. Sol-i-** **æstus. In hortu s. sarpi. Eius s. sarpi, id est, hypo-** **critæ. Super a&eruū petrarum) super quē non pos-** **sunt portari. Si absorbuerit, id est, aliquis euulserit** **scirpū. Aut si mare proiecerit eum. Negabit eum s.** **locus eius. Et dicet s. locus. Hec est enī leticia uiae** **eius, id est, nihil relinquitur ei, nisi ut alij scirpi de ter-** **ra germinentur. Simplicem, id est, innocentē. Nec** **porriget manum malignis, id est, nec adiuuabit mali-** **gnos. Donec s. ueniat tempus. Ut impleatur risu-** **os i. donec rideas. Iubilo, id est, leticia. Donec im-** **pleatur, hoc est, Si simplex fueris, restitueris, donec** **omnia abunde tibi reddantur. Qui oderūt te, id est,** **inimici tui. Tabernaculum) habitatio.**

C A P V T      IX.

**Etr̄ndens Hiob ait, Vere scio quod.**  
**Composi**

Compōitus) comparatus. Sapiens corde est. s. deus. Deus scit et potest quae vult. Scriptura loquitur more humano, quum deus cor non habeat. Et pacem habuit. s. cordis. Nemo qui resistit uoluntati dei, potest habere pacem. Montes) superbos, id est, cōtemptores dei. Ne sc̄erūt. i. nō præcogitauerūt. Quod subuerit. s. d̄cus in furore suo. Et columnæ eius) per similitudinem loquitur, quomodo domus constat columnis. Claudit stellas, id est, inuisibiles facit. Quasi sub signaculo. i. sigillo. Sicut illa inuisibilia sunt, quæ sigillo clauduntur. Arcturum) polum septentrionalem.

Interiora Austri, id est, polum australēm siue antarcticum. Si uenerit ad me, id est, etiā si affuerit mihi.

Si abierit non intelligā. i. ego nesciam cum abijsc. Hoc fit in angustia tali positis. Repente) insperato.

Sub quo curuantur qui portant orbem, id est, inclinantur columnæ terræ, ut suprà. Nisi quis malit intelligere reges et principes, qui sunt rectores orbis. Quātus ergo sum ego. s. multo inferior. Deprecabor. s. ne iudicet. Qui etiam si habuero) Paul 1. Cor. 4. Nihil mihi conscient sum, sed in hoc non iustificatus sum. Nō credo. s. tanta angustia oppressus. Cōteret me in turbinc, id est, tēpestate terroris. Dicit quare nō credat.

Etiā sine causa. i. etiam me nesciente quare faciat, non autem quam ipse nesciat. Si fortitudo queritur, s. in aliquo. Robustissimus ipse. q. d. illic inuenitur for-

B 5 titudo

A N N O T A T.

titudo. Si iustificare me uoluero. s. corā deō. Os meū cōdemnabit me) Vt ex hoc ipso solo q, dico. Ego sum innocens. Sicut coram iudicibus ait reus. Si innocentem ostendero, eadem sententia. Simplex; innocens.

Ignorabit anima mea) Propterea non possum tuto sentētiam pro me ferre. Pau. 1. Cor. 4. Neq; meipsum iudico. Et tædebit me uitæ meæ. s. in tali angustia uel ignorantia. Vnum est quod locutus sum) Hoc est qd' dicimus. Summa summarum, Ut semel dicam. Innocentem, id est, nihil cōscium sibi. Nam apud Deum ne mo est innocens. Et innocentem & impium, sed non cōdem fine. Si flagellat, id est, punit, si uult flagellare. Occidat semel) nō paulatim, ut finiatur dolor. Nō rideat. i. gaudeat q, posset punire. Ex hebræo. Si flagellat, occidat statim. In nihilum redigi insontes ridebit, & hoc melius conuenit. Terra data est, s. à deo. In manus impij. s. uel diaboli uel hominis. Eius. s. terræ. Operit uultū. i. excæcat eos errore. Et hoc miratur Hiob q, permittit eis, ut posint fortius opprimere iustos. Id est, excæcat oculos eorum ne posint uidere iudicium, ad opprimendum innocentēs. Sicut naues portaentes) quæ uelociter pertranscunt propter leue pondus. Quum dixero, id est, cognouero. Nequaquam ita loquar, hoc est, tacebo, nolo sic conquericogram hominibus de Deo. Commuto faciem, id est, pergit species mea. Sicut fit eis qui exæstuant intus. Ve  
rebar

Innocēs

rebar omnia opera mea) Ex hebreo ærumnas meas,  
s. ex operibus q. d. ærumnosa et fatigantia opera mea  
scilicet, ne in aliquo opere peccarem, hoc est, præca-  
uebam ne peccarem, sciens quod non insontem me iu-  
dicabis, Si autem & sic quia ueritus sum opera mea  
Impius sum, id est, ad impietatem mihi imputatur. In  
hebreo sic. Ego impie agam, quare istam uanitatem  
perferam? Silotus fuero, id est, si etiam mundissimus  
mihi fuero, tamen corā te non ero mundus. Psal. 142.  
Nō iustificabitur in conspectu tuo oīs uiuens. Quasi  
aquis niuis, id est, si fuero albus quasi nix. Manus. i.,  
opera. Tamen sordibus intinges me, id est, immundū  
me iudicabis, Abominabuntur. i. inquinatum reddet  
Neq; enim uiro) sed Deo. Ex æquo) æqua causa, qui  
possit habere causam ut ego. In sequentibus uidebis,  
q. Hiob cupiat contendere cum deo. Sed hoc conqueri-  
tur q. non licet. Non enim est deus ut homo. ut possit il-  
li respondere coram iudice. Et ipse quoq; ab alio iudi-  
ce audiri. Iam uero non est alius supra eum, qui possit  
& me & illum arguere, & proferre sententiam in  
utrosq;. q. d. Si Deus eſt ut homo iudex. ego illi respo-  
derem. Et ponere manum suam. s. iudicando:

In ambobus) contra ambos. Nemo posset nos argue-  
re, nemo posset iudicare. Virgam) plagam. Hoc dicit  
de exteriore plaga corporis. Et pauor) de interiore  
angustia. Loquar, s. tunc. Hic aperte uides q. multa  
loquitur

A N N O T A T.

loquitur Hiob ex angustia. Cesset, inquit, terror dei,  
et loquar iustissime.

C A P V T X.

Tædet animam meam uitæ meæ, di.

Tædet uitæ nō libet uiuere. Dimittam aduersum  
me eloquium meum, id est, loquar contra me. Noli  
me condemnare. Ex hebreo. Ne impium me recdas.

Indica mihi) ego ignoror causam. Nunquid bonū ti  
bi uidetur) Qui es æquissimus iudex, nō te decet, inno  
centem punire, ne uidearis impiorū causam uiuare,  
q.d. Scio q. hoc non uidetur tibi bonum, attamen facis  
si calumnieris, id est, iniuste accuses. Opprimas me,  
s. per sententiam. Opus manuum tuarū. s. mc: Cum  
nemo artificum solet odire suum opus. Carnel, id est  
humanī. Iam uidere est quām apte hæc legant in Vigi  
lijs mortuorum. Aut sicut uidet homo) quandoqui  
dem secundum externa tantū iudicat homo. Nūquid  
sicut dies hominis dies tui) Dies homines sunt mutabi  
les, et iam uult hoc, iam aliud. Sicut) quasi nescias  
uelut homo. Propterea miratur de iudicio dei, qd'si  
cuit homo uelit extorquere confessionem delicti. Allu  
dit ad quæstionem. Quæras. s. quæstione. Vbi pœnis  
quæruntur delicta à reis, Quæstionē uocant. Et scias  
id est, te scire oporteat. Totum in circuitu, id est, ni  
hil est in me quod non creaueris. Sicut lutum) Sicut

de Adam

de Adam legitur, id est, memento quā fragilis res sim-  
Mulisti mes in conceptione. De semine loquitur. Lu-  
th. in cōmen. Psal. 21. Generationem carnis penē impu-  
dēter edisserat nisi spiritus pūdiciissimus loqueretur.  
Vitam & misericordiam, id est, uitam misericorditer  
de disti mihi, sine merito, Et uisitatio tua. i. quod non  
deseruistime, Spiritum meum, id est, uitam meā. Lo-  
quitur omnino de uita hac animali. Licet hæc cæles,  
hoc est, licet iam uidaris quasi nescias talia, & occul-  
to iudicio agas contra me. Et ad horam pēperāsti mi-  
hi. i. à iuuentute. Alibi. Et cōsumere me uis peccatis a-  
dolescentiæ meæ. Si olim pēpercisti, cur non & nūc  
q. d. quare olim pēpercisti cum peccarem, iam punis,  
ubi non pēccem? Si impius fuero s. nunc. Non leua-  
bo caput) crubescam utiq;. Reuersusq; s. ad me.  
Instauras) producis. Quare de uulua eduxisti me  
id est, quare natus sum? Ne oculus, s. hominis. Dimit-  
te me, id est, cōfusā percutere. Da spacium pœnitendi,  
Vel da saltem spacium ut possim plangere, anteqnam  
moriar. Antequam uadam. s. per mortem. Ad terrā Infernus  
tenebrosam) ad inferos. Multæ scripturæ ostendunt, ubi.  
inferos esse infranos ubi puniantur fontes. Vbi um-  
bra mortis) Vmbra mortis est ubi nihil uidetur ob o-  
culos nisi mors. Et hæc est grauissima mors, semper  
uidere mortem, mori, & tamen non mori. Nullus or-  
do quia sunt inuoluta tenebris.

Caput

ANNOTAT.

C A P V T X I.

Respondens autē Sophar Naamat.

Non audiet: s. aliquando. Aut uir uerbosus iustificabitur) quia in multiloquio raro deest peccatum.

Tibi soli propter te solum. Secreta sapientiae. s. que non intelligis, & nobis non credis. Et multiplex, id est, uarium est iudicium eius. Quidam iam magnus in mundo, exponit, q̄ scriptura pos̄it multipliciter interpretari, sed p̄ssime. Ex hebræo potest legi. Et quod duplex est ad salutem. s. sapientia dei. Ad perfectum id est, ad perfectionē usq;: Vir uanus. s. ut tu es. Erigitur in superbiam. s. contra deum. Se liberum putat s. à iudicio dei. Tanquam pullū onagri) Onager agrestis asinus nō seruit operæ dei. Firmasti. s. malicia.

Manus tuas. s. in oratione. Aut tu induratus corde, uis contra eū pugnare. Et quasi meridianus fulgor) Esaiae. 58. Et tenebræ tue erunt quasi meridies. Meridianus. i. maximus, sicut est in meridie, hoc est, tenebræ tue claritate diei illuminabuntur. Ad uesperam, ubi solet incumbere nox. Et defossus. s. in lecto. Et deprecabuntur faciem tuam plurimi, id est, uenerabuntur, magni te facient multi. Spes illorū. s. erit. Abominatio animæ, id est, quod despicientur.

C A P V T X I I.

Respondens autē Hiob dixit. Ergo

Cor

Cor sapientia. Exaudiet eum: s. contra deridētēm. Lampas contempta. s. deridetur. Parata ad tēpus statutum, id est, quæ suo tempore uidebitur. Reuechli. ad uerbum in suo dictionario sic translatis. Teda neglecta, ad purificationem statuta, parata ad nutationem pedis. Sicut si quis noctu per plateas ambulat cū lucerna quæ incipit tenebrescere, ambulans uult eam emūgere, & inter emungendū offendens ad lapidem cadit. Tabernacula domus. Ergo non sicut sancti quibus deus multa dat. Interroga iumenta. Etiam bestiæ respondebunt tibi. Nulla creatura potest dicere, Ego feci me. In cuius manu anima, id est, uita. s. est.

Carnis hominis) uniuersæ carnis humanæ. Nonne auris) Non solum omnia, sed et unicuiq; rei suū dedit officiū. Ipsius uero solius est sapientia qua hæc omnia fecit & reguntur. Verba dijudicat, id est, discernit audiendo. Saporem. s. dijudicant. s. inter amarū & dulce. Multo tempore, id est, longa experientia. Aequaliter ipsum est sapientia) qua intelligit omnia. Et fortitudo) qua potest oīa. Continuerit aquas) ne fluant, uel pluant. Ipse nouit & decipientem & eum qui decipitur. Ergo potest ferre iudiciū inter utrūq;. Adducit cōsiliarios) Deus iusto iudicio destruit mūdi sapientes & potentes suo ipsorum consilio. In stupore subi deprchensi fuerint in sua stultitia. Dissoluit) auferit. Baltheum, id est, cingulum militare, arma. Et præcingit

ANNOTAT.

præcingit fune, hoc est, illos qui cōfidunt in armis solet tradere in captiuitatem. Sacerdotes s. ante a glori osos. Sacerdotes enim erant in magna gloria. Cōmu tans labium ueracium) eorum etiam qui uera dicunt.

Horren dum.

Effundit despectionem super principes. i. facit de spectissimos. Quireuelat. i. aperta facit. Umbram mortis. i. ea quæ maxime sunt in tenebris. Frustra in cedant per inuium s. ut faciant multa mala. Palpabūt id est, excecatissimi erunt. Errare) per inuium ire.

C A P V T X I I I .

Ecce oīa hæc uidit oculus meus, etc.  
Ecce hæc omnia uidit oculus meus. i. hæc omnia mente cognoui. Et audiuit auris mea, id est, didici.

Secundum scientiam uestram, id est, si uos estis sapi entes, & ego sum. Fabricatores mendacij) Mendaci um quoq; est, si ueracibus uerbis uteris ad ueritatem opprimendam. Cultores peruersorum dogmatum, id est, hæreticos. Ut putaremini. s. saltem. In prouer. 17. Stultus si tacuerit, etiam sapiens reputatur. Iudicium labiorum meorum, id est, uerba mea per quæ iudico stultitiā uestram. Pro illo. s. deo defendendo. Ex hebreo. Nunquid deo loquemini iniquūs? & ei loquemini dolū: hoc est, deum non potestis fallere, ut maxime hypocrisi doctrinam uestram ostēdatis coram hominibus. Faciem, id est, personam. q. d. Committe illi iudicium

iudicium. Non enim permittet uobis locū suum. Pla-  
cebit illi, s. uestrū mendacium, uestrū falso iudicium.

Quem nihil potest celari) cui nihil est occultū. Fa-  
ciem eius accipitis, id est, uos pro deo geritis, uos iudi-  
catis qd' est solus dei. In abscondito in corde. Me-  
moria uestra cōparabitur cineri, id est, usq; ad memo-  
riam hominū delebit, Vel, ita delebit uos, ut ne memo-  
ria quidem uestri relinquatur. Ceruices, id est, su-  
perbie. Ut loquar) ut sit mihi mens loquendi quod  
uolo. Quare lacero, id est, quare impatiens ero. Et  
animā meam porto, id est, quare sequor consiliū meū.  
Ille portat animā suam in manibus, qui non permittit  
eam manibus dei. Etiam si occiderit, hoc est, etiam  
in desperatione non debemus desperare. Etiam in infi-  
delitate non debemus ad infidelitatē pergere. Verū  
tamen uias meas arguam) ego increpabo omnē con-  
uersationē meam, agnoscam peccatum mcum. Non  
enim ueniet in conspectū) Hypocrita uenit in conspe-  
ctum hominū, non dei. Possunt ad tempus imponere  
hominibus, nō deo. Aenigmata) parabolis, uel sapi-  
enter dicta. Si fuerō iudicatus) qd' nihil mihi conscius  
sum. Qui iudicetur meū, s. coram deo. Ex hebræo.  
Ecce obsecro, ordinai iudicium et nou: quod iustus effi-  
ciar, s. à deo, ipse iudicabit pro me, nō pro uobis. Ali-  
ter. Quis est ipse qui contēdet mecum. quia tunc tace-  
bo et perferam, id est, audiam cum accusantem me.

C Quare

## ANNOTAT.

Quare tacens) quare impatiens & aestuans, consu-  
mor. Duo tantū ne facias) loquitur ad deum. Duo  
tantum, s. ut sequitur. Et tunc à facie tua non abscon-  
dar) tunc gaudebo uenire coram te. Manum, id est,  
plagam & indignationē. Et tu responde mihi, id est,  
noli tacere quasi despicias. Quantas habeo iniquita-  
tes) precatur ut sese possit agnoscere, quū nihil sit sibi  
conscius, nisi quod corā deo nullus est innocens. Po-  
tentia tuam, s. quæ potentissima est. Contra folium.i.  
contra me uaniissimā reculam, quā persequeris quasi  
uentus. Scribis, s. in scientia diuina. Peccatis, id est  
propter peccata. Posuisti in neruo pedem meū) com-  
prehendisti me ad puniendū. Vinctos tradunt in ner-  
uos compedium. Et uestigia pedum meorum consy-  
derasti, id est, omnē conuersationē uitæ meæ tu nosti.  
Consumendus sum, s. in terra.

## C A P V T   X I I I .

### Homo natus e muliere. breui uiuēste.

Homo natus è muliere brcui uiuens tēpore) Initū  
uitæ hominis immundū & miserijs plenum. In eo=  
dem statu, id est, in eo in quo iam est. Dignum ducis,  
s. tu tanta maiestas. Super huiuscemodi, s. hominem.

Aperire oculos) quasi habeat aliqd fortitudinis ut  
pugnes cum eo. In iudicium, s. ut contendas cum eo.  
Nōnne tu, s. hoc potess? Numerus mensium eius  
apud te

apud te, hoc est, tu nosti breuitatem temporis eius. Recede ergo) aëset manus tua ab eo. Donec dies eius ueniat. Et sicut dies mercenarij, s. ueniat illa dies. **Lignum Dis simile.** habet spem) Si præsum fuerit lignum, recrescat: Homo semel mortuus, in cinere redigitur et nō recrescat: In nouissimo autē die è somno excitatur, Propterea est adhuc uanior res homo quām lignum. Si senuerit, s. arefacta. Ad odorem aquæ humorē. Nudatus, s. ab omnibus bonis. Vbi quæso est: hoc est perijt. Ex hebreo. Nunquid uiuit? Sic homo quū dormierit. i. ipse perdiderit quoq; succum. Cœlum atteratur, s. in nouissimo die. Quis mihi hoc tribuat? pro beneficio postulat ut etiā in inferno abscondatur à uultu iræ dei. Tantus est ei horror iudicij dei. Furor tuus, s. quem sentio. Et constituas mihi tempus, s. in inferno. In quo recorderis mei) uelit liberari rursus. Rursum uiuet, q.d. ærte uiuet. Cūctis diebus) toto tempore uitæ meæ.

Donec ueniat immutatio, id est, liberet me à iudicio.

Vocabis, s. tunc, quando immutaueris me, ubi abstuleris indignationē tuam. Vides quod etiam in maxima desperatione sperat. Gressus meos dinuerasti. i. nosti omnē conuersationē uitæ meæ. Tu quidem. Ex hebreo: Quia nunc gressus meos recensabis & obseruabis super peccatum meum. Signasti) diligenter obseruasti. Quasi in sacculo) quasi cum signatur pecunia clausa. Sed curasti. Ex hebreo. Affixisti super iniqui

C a t a t e m

A N N O T A T.

tatem meam, s. ne aufereret iniquitas mea. Mons ca-  
dens defluit) nō manet. Et homines ergo similiter  
perdes. Ex hebræo. Et spem hominis interire fecisti, id  
est, sic perit homo ut cæteri non habēs spem resurgen-  
dis si tantū hanc uitam respiciamus. Roborasti eum)  
hominem. Paululum) ad modicum tempus, q. d. Si  
paululum prospere agit homo istam prosperitatem,  
sequitur perpetuus labor & perditio. Ut transiret,  
id est, in nihilum redigeretur. Immutabis faciem, id  
est, personam, & quicquid est, immutabis. Et emit-  
tes eum, s. ex hac uita. Non intelliget, s. pater mortu-  
us. Lugebit, id est, erit in afflictione cordis. Super  
semetipso) ut interim taceam de filiis.

C A P V T      XV.

R e s p o n d e n s a ū t E l i p h a s T h e m a n .

Eliphas indigne fert quod dictū est: cum deo dispu-  
tare cupio: Nunquid sapiens, s. aliquis, ut tu uis uide-  
ri. Et loqueris quod tibi non expedit) Contra deum  
enim loqui non expedit. Et tulisti) abstulisti. Ex he-  
bræo. Diminuisti pudorem coram domino. Docuit  
enim iniquitas tua os tuum) quia ex abundātia cordis  
os loquitur. Blasphemantū. Ex hebræo legi potest:  
Callidorū, qui aliud in corde habent, quām proferant  
ore. Ita agere dicit Hiob. Et labia tua respondebūt,  
id est, condemnabunt te. Ante omnes colles, id est,  
antequam

antequam terra crearetur, ut si nosse consiliū dei, aut domino cōsulceres. Quid nosti qd' ignoramus? Dolet Eliphaz de eo quod dixerat Hiob cap. 6: Consyderate semitas Theman. Et senes et antiqui, id est, multa experientia docti. Multo uestustiores i. antiquiore progenie. Nunquid grande est ut consoletur te deus, hoc est, Deus facile te posset consolari. Attonitos, id est, trementes et quasi dira minantes, Et quod uulgo dicitur, Ne comedas me. Quid est homo ut immaculatus sit, id est, non potest esse immaculatus. Natus de muliere cuius conceptio est immūda. Ecce inter sanctos etiam ipsi sancti peccant. Et cœli, id est, angeli, uel ipsi cœli. Qui bibit quasi aquam iniquitatem, id est, trahit in omnia sua mēbra. Ex hebræo Ecce inter sanctos ciuius non est credens, id est, iustus, si statuas eum in conspectu dei. Sapientes confitetur quæ sapientes confitetur, ut quæ addatur uel subintelligatur, hoc est de quibus sapientes solent loqui. Et non abscondunt patres suos, id est, narrant quæ à patribus audierunt.

Quibus solis data est terra, id est, soli sapientes possident terram. Iniqui autem ne hac uita quidem utuntur, repugnante eis semper deo, et tremefaciente eos semper conscientia eorum. Sententia est sanctissima cū sequentibus, sed ex stulto ore prolatæ. Et non transibit alienus per eos i. iniquus non habet consortiū cum eis. Cum diebus suis impius superbit. Ex hebræo. Omnis

C 3 bus die

A N N O T A T.

bus diebus impius semet dolore torquet. Et annorum  
numeris ei absconditus est) ut aīo consternatur. Ty-  
rānidis eius) qua opprimit alios. Sonitus terroris.i.  
illud quod terret. Semper in auribus illius.i. semp au-  
dit, quicqd audit expauet. Ille semp insidias suspica-  
tur) q̄ etiā in pace uastator ueniet ei. Gladiū.i. pericu-  
lū uitæ. Cū se mouerit ad querendū panē.i. ad eden-  
dū. Dies tenebrarū.i. miseriæ. Ne cibus quidē dulcis  
erit ei. Tētēdit, s. impius. Robur est.i. cū deo pugna  
re uult. Erecto) supbo. Pingui) supba. Armatus  
est, s. cōtra deū. Crāsfitudo.i. tenebræ & ignoratiæ.

De lateribus dependet arui.i. crassus homo & indo-  
ctissimus. Sicut est in puerbio, Pinguis uenter nō gignit  
sensum tenuē. Habitauit in ciuit. desolatis.i. in locis à  
consortio hoīm remotis, fugit cōsortia plurimorū &  
intutis, ut putat, locis, se abscondit. Quæ in cumulos  
sunt redactæ.i. quæ sunt desertæ ab hoībus. Non per-  
seuerabit substantia) etiā si diues fuerit, tamē non du-  
rabit hæ diuitiæ. Flāma) non solum siccitas. Siccitas  
paulatim cōsumit arbores, Flāma autē semel. Et au-  
feretur, id est, extinguitur impius, Et est superior sen-  
tentia, Tuū os condēnabit te. Spiritu oris sui, id est,  
proprio spiritu. Ipse erit author sue perditionis.

Quod aliquo pretio redimēdus sit, s. si impius erit  
in aduersarium. Ex hebræo: Non credet, nēmpere  
falsus uana. Quia uana erit delectatio eius, s. quam  
sibim

sibi in futurū pollicetur. Antequā dies eius impleantur. i. perit ante tēpus. Et manus eius arescent. i. opa eius pibūt. Botrus. i. fructus. Quasi oliua, s. lēsa à tēpestate. Cōgregatio hypo i. qcqd habet hypocrita Sterilis) sine fructu, uana. Ignis, s. hostiū. Qui unerā libē. acti. s. cōtra instidā. Lege. i. Reg. 2. de duob. filiis Heli. Cōœpit dolorē, s. intus. Peperit iniqtatē id est, executus est ope. Vterus. i. carnalis eius sapiētia. Præparat dolos) ut iterū pariat iniquitatem.

## C A P V T XVI.

Respondens autē Hiob dixit. audi.

Ipsa copia in hoc lib. sese exponit. Verba uētosa) uana. Siloquaris, s. talia. Atq; utinā eſet aīa ueſtra) utinā uos eſetis ubi ego sum. Mouerem caput. i. indi- gnarer & subsannarē. Roborarē uos ore meo s. ſi- cut uos nūc me. Rugē meæ testimonij dicunt cōtra me: i. offendūt dolorē meum. Suscitatur, s. à diabolo. Et iſte dolor grauior fuit Hiob q̄ uulnus corporale.

Collegit, s. aduersarius. Cōminans indignās. Aperuerūt, s. aduersarij, locuti sunt cōtra me. Percusſe- runt maxillā. i. ignominia in faciē intulerūt. 2. Cor. ii. Si q̄s uos cædit in faciē etc. Satiati) delectati. Cōcluſit medeus) ne poſsim aufugere. Apd' iniq. tradidit me n manus iniq. Tenuit, s. deus. Ceruice) ſicut homo qui cōprehēditur. Quasi in ſignū) ad qd' ſagittatur

C 4 Circun-

## ANNOTAT.

Circundedit me lanceis suis) Veltelis, eadem sententia. Convulceravit lumbos, id est, carnem meam. Adhuc idem. Viscera) carnem. Vulnere super uulnus, id est, uulnus uulneri addidit. Saccum consu super cunctem meam, id est, sacco induitus sum. Et operui cincire carnem, id est, cinere aspersus sum. Absq; iniquitate manus meae, id est, cum nihil mihi essem conscius.

Quū haberem mundas preces, id est, obsecrare solebam deū absq; iniquitate. Hec passus sum absq; iniquitate. Ex hebreo. Quum nulla sit iniquitas in manibus meis, uerū et actus meus purus. Terra ne operias, id est, ne prohibe ut clamet sanguis meus ad deum, quemadmodū sanguis Abel. Sanguinem) dolorē meum, extinctionē uite meae. Neq; inueniat in te locū, id est, ut innotescat clamor meus in conspectu dei. In cœlo testis meus, s. deus. Et conscius meus) qui scit mea. Stillat, id est, flet. Vir, s. aliquis. Quomodo quemadmodū. Filius hominis, id est, homo. Breves anni, s. mei. Semitam, s. mortis.

## C A P V T XVII.

Spiritus meus attenuabitur. dies mei.

Spiritus meus atte. i. uita perit. Non peccavi, id est, non sum mihi conscius. Cuius uis) uel homis, uel creaturæ. Pone me iuxta te. i. pone me ad te. Cor eorum, s. aduersariorū. A disciplina) à sapientia tua. Pollice

Pollicetur. s. impius, aduersarius. Socijs prædā, id est, ipse multa promittit, & domi defectum patitur. Posuit me, s. aduersarius. Et exemplū, id est, similitudo, proverbium. Repetitio eiusdem sententiae. Ad indignationem; ex indignatione. Stupebunt. i. terrore concutientur. Suscitabitur, id est, indignabitur. In nocens contra hypocritam, id est, hypocrita non solū merebitur iram & indignationem dei, sed tandem etiā ubi in lucem prodicerit hypocrisis, indignationē omnium piorum, s. merebitur. Et tenebit iustus uiam, id est, permanebit in innocentia sua uel in uitis aduersarijs. Et addet fortitudinem mundis, id est, curabit ut iusti or sit adhuc. Conuertimini, id est, resipiscite. Et nō inueniam) Hoc dabitis mihi, postquam audieritis me, quod nemo in uobis est sapiens. Noctem uerterunt id est, omnia mecum peruersa sunt. Si sustinuero, id est, expectauero. Straui leclulum in tenebris. i. in tenebris iacebo. Pater meus es, id est, tu suscipies me. Præstolatio, id est, expectatio. Ibi, in inferno, hoc est, nequaquam erit ibi requies.

## C A P V T XVIII.

Respondens autem Baldath Suites, dicit.

Vsq; ad quē finem) Reprehendit Hiob, quod non audiatur bene consilentes. Ut iumenta, s. corāte. Quid perdis animam furore, id est, quare consumeris furor.

C s re Ex

ANNOTAT.

rc. Ex hebreo. Laceret animam suam in furore suo. Hoc uidetur dicere de Hiob cōuersus ad amicos. Nunquid propter te, id est, nūquid propter te res aut creatura mutabūtur. Nūquid ppter te aliud iā crit iudicium dei. Deus solet punire nocētes. Dcrlinetur uacua erit. Et transferētur montes) eadē sūa. Nōne lux, id est gloria. Nec splēdet. s. ultra. Ignis) gloria, idē. Cōtra de impijs dicitur sub typo mulieris fortis. Non ex

**Pro. ult.** tinguetur in nocte lucerna eius. Lux obtenc. gloria et diuitiae pibūt. In tabernaculo) in familia. Cōtra de beato uiro in psal. Gloria & diuitiae in domo eius. Et lu

**Psal. iii.** cerna) eadē sententia. Copia uerborū. Virtutis) roboris eius. Artabūtur, constringētur. i. non sīctur ire quo uult. Et cōsiliū suū prēcipitabit eū) pibit sua prudētia. Suo ipsius cōsilio cadet. Immisit pedes in rete, ī laqueū. Exponit hoc qd'suprā dixit. Artabuntur gr.

In maculis) in iniqtate. Exponit quid sit rete. In hebreo. Super craterē ambulare se faciet. i. siti peribit, ut sequentia indicat. Ex adest contra eū sitis, id est siti peribit, hoc est, sua ipsius cupiditate peribit. Ab scōdita est pedicā) cadet in laqueū quē ignorat. Et de apula super semitā est. i. in uia qua ambulat, est laqueus absconditus. Vndiq; quocunq; consilio utatur, tamen in suo consilio inuenit laqueum, suo cōsilio perit. Terrebūt eum formid. Vide cap. 15. de hac sententia. Attenuetur) peribit. Sicut panis confortat hominem, ita rurē

Ita rursus indigentia panis attenuatur. Cutis eius, s.  
arcfacta. Primogenita mors) Primogenitā mortē, su  
bitaneam mortē exponūt, ego aut̄ pessimā intelligo.  
Qualis fuit mors illa primogenitorū in Aegypto. Nō  
n. est mala mors subitanea si ueniat pijs. Brachiū  
fortitudinē. Auellatur fiducia) peat, nō habeat fidu  
ciā. Et interitus. i. mors. Calcet, conculcet. Quasi rex  
id est, triumphator. Qui nō est. i. defuncti. Sic Hiero  
ca. 31. Noluit consolari Rachel, q̄a nō sunt. id est, mor  
tui sunt. Habitēt in taber. socij. i. nō relinquet hæredes  
filios. Aspergatur sulphur. i. pereat omnia eius ut So  
doma. Deorsum, infra in terra, id est, nō maneat ger  
men eius, non exurgat progenies eius. Messis, fructus,  
id est, tota arbor eius pereat. Memoria illius pereat  
idem est cum superioribus. In plateis, id est, in mulgo.  
Expellet, s. deus. De luce) gloria. In tenebras, ignomi  
niā, uel tenebras æternas. Et de urbe, id est, habitatiōe  
hominum. Neq; ullæ reliquiae, s. erunt ex eo. In die  
eius. i. quādo ueniet retributio eius, ut retribuat ei de  
us. Sicut dies domini dicitur dies iudicij. Nouissimi, id  
est, minores de populo. Primos, primates. Hoc est, stu  
pebit de horrēda uindicta in impiū. Hæc sunt tab. ini  
qui. i. sic fiet tabernaculis impiorum. Iste locus, s. est.

Prioge=  
nita  
mors.

## C A P V T X I X.

Respondens aut̄ Hiob dixit, Vsque.  
decies

A N N O T A T.

Decies, id est, supra modum et saepe. Me, si amum. Etsi ignoravi, si sicut dicitis. Mecum erit manebit apud me. Esto ignoratus, ut dicitis, tam uos impie agitis contra me, et hoc ipsum ignoratis. Saltem nunc, et si non antea. Quia deus non aequo. Non aequo secundum iudicium uestrum, quia iudicatis hoc infligi ob iniquitatem meam. Ecce clamabo uim patiens, hoc scilicet est ne deus quod oquidem et uos dicitis quod deus exaudiet tribulatos et clamantes ad se. Qui iudicet si causam meam. Circunsepsit, sed datus. Et in calce. Hec omnia sunt impedimenta uiarum. Tenebras posuit, si ut ignorem quo uadim. Coronam, id est, gloria. In threnis, sed Cecidit corona capitis nostri. Euulsae aribo, si auferuntur species. Eius, sed duci, Qui sunt illi latrones lege cap. 1 et 2. Et fecerunt sibi uiam per me, me oppreserunt, habuerunt me sub pedibus. In gyro, id est, in circuitu, hoc est, nullibi patebat mihi locus evadendi. Fratres, amicos. Quasi alieni recesserunt a me, id est, mente alienati sunt a me. Sicut alienum habuerunt me, id est, non agnouerunt me dominum suum, id est, derelictus sum ab omnibus creaturis. Deprecabar illum super quem antea ius habebam imperandi. Despiciebat me stulti, id est, stultis quoque factus sum fabula. Consiliarij, id est, amicissimi. Adhaesit os meum, sicut fit fame percutibus. Sic in Psal. 101. Adhaesit os meum carni meae. Et derelicta sunt tantummodo labia, id est,

bia, id est, adhuc habeo quæ loquar, quum reliqua for-  
titudo perierit. Saltem uos amici mei) et si non alijs, s.  
ut non pugnetis contra me. Carnibus meis satur ami-  
ni, id est, plagis meis quas sustineo in carne, delectami-  
ni. In Psal. Inimici appropinquant mihi ut edant car-  
nes meas. Ut scribantur, id est, utinam scriberentur.  
Vult ut posteritas etiam iudicet de eo. Stilo ferreo  
quo duraret scriptura. Tūc scribebant in buxo, ut est  
in Esaia, uel alia re dura. Vellamina, id est, in lami-  
na. Celte, illo instrumento. Scio quod redemptor  
meus uidit) Resurrectiōem carnis sanctissime confite-  
tur. Ego ipse, ego ipse Hiob et in ipsa carne uidebo.  
In sinu meo, id est, hanc spem habeo in corde meo.

Quare ergo nunc dicitis) quum sim tanta spe erga-  
dum. Radicem, id est, occasionem. Gladij, s. dei.

Psal. 26.

## C A P V T   X X.

## Respondens autem Sophar Naamat.

Iccirco cogitationes succedunt, id est, apud me co-  
gitatio alia aliam trahit. Et mens in diuersa rapitur,  
id est, diuersa cogito. Idem sensus. Et spiritus intelli-  
getiæ respōdebit mihi, id est, loquar id quod intelligo.

Laus, id est, gloria. Et gaudium, id est, gloria quæ  
gaudent apud se. Ad instar puncti, s. sit ad instar mo-  
menti. Si ascenderit usq; ad cœlū, s. hypocrita, id est,  
si etiam nimia sanctitatis homo reputatus fuerit. Et

caput

A N N O T A T.

caput eius) repetita sūa. In fine perdetur. Elegāter dicit in fine, qui ante tēpus florere uidebatur. Et qui cū uiderā, s. in sanctitate. Sanctitas enim proprie hypocrītarū est. Nō inuenietur, s. ultra. Supbia, s. hypocrītae. Trāsiet, cadē sūa. Neq; locus) etiā locus, dignitas, status eius peribit. Filij, posteri siue imitatores, ut loquamur etiā de hypocrīsi nostra. Atterētur ege. i. fame pibūt. Et manus eius reddēt dolorē. i. reddetur ei qd fecit. Osa eius) robur cordis. Vitijs adoles. uitia adolescētiae nō reliquēt eū. Et cū eo dormiēt) ad mortē usq; manebūt. Malū) malitia. i. quū placuerit ei malicia sua. Abscondet sub lingua. i. occultabit in corde. Metaphorā intelliges ex uerbo dulci. Abscondet, s. ut diu dulce sit. Parcet illi, amabit maliciā. Panis, cibis malicie eius. In fel aspidū, in amarissimū uenenū. Panis eius. Omnis cogitatio eius, oīs doctrina eius, oīs sapientia eius, uertetur ei in uenenū damnatioīs, ut maxime foris quandoq; uideatur bene docere, sapere, sanctus esse, tamē hæc oīa cedūt ei in maiorem dānationē diuitias. Quod panē dixit ante. iam diuitias dicit. Euomet) perdet, Caput aspidū sugget, id est, uene nū. Qui antea uoluptate fovebatur sūae sanctitatis, deinde caput aspidū sugget, id est, sūā damnationem trahet in se. Non uideat riuulos flumīs tor. i. non uideat, uel accipiat terrā pacis et abundantiae, sicut de terra promissioīs scribitur, quod fluebat lacte et melle, hoc est. non

est, non ueniet ad abundantiā a deo promissā. Luet, quae fecit omnia, id est, mercedē accipiet omnium deli-  
ctorum. Adinuentionū suarū superstitionū quas in-  
uenit. Confringens, opprimens. Diligenter attende,  
q̄ loquitur de illis qui rapiunt in hypocrisi. Eam, s-  
domū pauperis. Possidere nō poterit, id est, nō pote-  
rit uti. Nō remansit de cibo cius. i. omnia ablata sunt,  
suū laborē perdidit. Artabitur, anxietas ei erit, festu-  
abit, s. intus. Oīs dolor irruet) Luet quae fecit oīa. Ex  
hebræo. Quæ laborauit reddit, et nō deglutiet, id est,  
nō fruetur partis. Secundū opes permutatio eius, et  
nō lætabitur quoniam miseros cōp̄ressit et dereliquit. Sicut fūs-  
Domū deprædatus est, et ipse nō ædificabit. Quoniam it in mā  
nō cognouit in uentre suo satietatē. E ob concupi scē gnis diuī  
tiam suam nō seruabitur. i. perdetur. Qum faciatus tijs, sic  
fuerit, anxietas ei, et oīs manus doloris irruet super iā in ege  
eū. Utinā impleatur uenter) utinā deus quāprimum statē re-  
destruat eū. Ut emittat. s. deus. Et pluat, pluendo mit-  
tat. Fugiet arma. Incidit in Scyllā qui mult uitare Cha-  
rybdim. Gladius deductus, nudus, s. irruet super eum.  
Fulgurans. micans. In amaritudine) certe amarus  
gladius ei est, qui impeditur. Horribiles, hostes.  
Omnes tenebræ. i. horrores et impietates. In occul-  
tis eius, id est, in eo, nā foris omnia splendent. Quinō  
succenditur, s. ab hominibus. Hoc est. Inuisibilis plaga  
dei ueniet super eum. Relictus, sup. ab omnibus.  
In taberna-

## ANNOTAT.

In tabernaculo suo) apud semetipsum. Relictus. s. non solum ab hominibus, sed etiam ab omnibus in quibus cōfidebat. Reuelabunt cœli, id est, angeli. Iniquitatem eius, qui antea sanctus uidebatur. Et terra, id est homines. De iudicio dei loquitur, quando & angelis & homines uidebunt impietatem hypocritæ. Germen id est, fructus, Domus illius, quem peperit apud se. In illo die, id est, iudicio. Detrahetur, s. in infernum, s. hypocrita uel germen. Pars possessionis. Ad eos quam accipiet. Hereditas, s. hæc est. Verborum, uel factorum eius. A domino, s. quam accipiet,

## C A P V T   X X I.

**Respondens autem Hiob dixit. Audi.**

Sustinete, id est, expectate. Et post mea, id est, deinde. Nunquid contra hominem? nunquid ego ago cum homine? Attendite me, id est, mecum casum. Superponite digitum ori uestro, id est, tacete. Quando recordatus fuero, s. talium iudiciorum. Quare ergo impij uiuunt? Ex uestris uerbis sequitur manifeste falsum. Nam uidemus palam impios abudare omnibus diuitiis etc. ergo talia non dantur propter pietatem. Quare ergo. Ipse concludit ex uerbis illorum, Si uos ita iudicatis, quare ergo impij uiuunt? Semen eorum permanet) Ipsi coram uident suos filios. Secure, in pace. Nemo inuidit res eorum. Bos eorum concipit, id est, non est infœ

est infœcunda. Psal. 143. Oves corū fœtosæ, boues eo-  
rum crassæ. Beatum dixerūt cui hæc sunt &c. Non  
abortiuit, s. pariendo. Quasi greges magna multitu-  
dine. Exultant lusibus) quæ magna sunt uoluptas pæ-  
rentibus. Et in puncto, id est, insperato. Descendūt  
ad inferna) Quod non fieret si essent pij. Qui dixe-  
runt deo: Recede, id est, qui abiecerūt timorē domini.

Et scientiā uiarū nolumus. In Psal. Dixit insipiens Psal. 13.  
in corde suo, non est deus. Bona sua, s. quibus gaudet.

Concilium) omne studium eorum. Lucerna, id est,  
gloria. Inundatio, id est, temp̄tas damnationis. Et  
diuidet, s. illa inundatio tribuet eis. Ante faciem uen-  
ti. Psal. 1. Non sic impij, sed tanquā puluis quem proij-  
cit uentus à facie terræ. Deus seruabit filijs, id est, fi-  
lij quoq; luent peccatum patris. Et cum reddiderit, s.  
deus. Tunc sciet, s. qui ante scire noluit. Tunc notan-  
ter dictum. Videbunt oculi eius interfectionem suā,  
id est, uidebit corā suum iudiciū. Post se, id est, post  
mortem suā. Numerus mensiū, id est, dies uitæ eius,  
s. quid pertinet ad eum. Post mortem enim suorū mis-  
riam non cerneret, sed ne suā quidem, si omnia perti-  
nent ad præsentē uitam. & hoc secundum eos, qui ad  
præsentia huius mundi referūt. Viuens ergo uidet, ut  
cogatur scire adhuc eſe iudicem. Iste i. aliquis. Ple-  
na sunt adipe i. robusto corpore, pingui, uoluptaria.  
Anumæ suæ) uitæ. Dicitis enim) exponit se. Vbi est

D domus

A N N O T A T.

domus principis? i. illius qui erat antea potens. Vbi tabernacula? Olim tā felicia. Quis arguet uias eius) Anceps uidetur eſſe ſnīa, et ad deū & impīu referēda. Sed de impio intelligamus, quia ſeq̄tur, Ipſe ad ſepulchra ducetur. Quis reddet illi, ſ. impio. Ad ſepuldu. morietur. In cōgerie) in congregatiōe. i. morietur et nō morietur, morietur et tamē uiuet. Dulcis fuit gla. Glarea eſt terra ſabulosa in littoribus. Cocytus apud poētas inferorū fluuius eſt, ex Styge fluens, & interpretatur luctus. Dulcis fuit, ſ. ipius ille. Glareis Cocytī. i. terrae inferorū. Trahet oēs hoīes) oēs ſequentur eū. De impīis loqtur. Impīi nō ſolū ſe pdūt et dānānt, ſed præterea multos quoq; præmittūt ad inferos ſuē impītatis conſortes. Et plures poſt ſe trahunt. Id quod cedit eis in maiore damnationis cumulū, ut legis de diuīte ephulone in Euangelio. Fruſtra) uane.

C A P V T      XXII.

Respondens aūt Eliphias Themans

Quid confers. In Psal. Bonorum meorū non indi-

Pſal. 15. ges domine. Nunquid timens) Contra illud. Nunqd

Supra. 21. contra hominē diſputatio mea eſt. Abſtulisti pignus.  
Actusant Hiob palam fuiſſe impīum. Hic uides quo perrexerat hactenus eorū diſputatio. Nam palam im-  
pīum uidecant. Et mentiuntur amici, ut ex. i. cap. appa-  
ret, ubi eum dominus iustum uocat. Lasso) ſitienti.

In for-

In fortitudine brachij. Hebraismus. In brachio, potestia. Possidebas. i. tyrānide possidebas terrā. Vi- duas dimisisti uacuas, nō iuuisti eas. Lacertos. i. for- titudinē. Quicquid adhuc erat roboris in pupillis, tu abstulisti. Laqueis. i. his angustijs. Fortitudo subi- ta) quam non speraueras. Tenebras, id est miserias.

Non oppressum iri. s. te. Impetu aquarū inundan- tū, id est, subita tribulazione. Et dicas, s. tu impie Hi- ob. Et iudicat, s. deus. Quasi per caliginem. i. quasi ignorās. Nubes latibulū, id est, nubes obsunt, non potest uidere humana. Et circa cardines coeli perambu- lat, id est, non prospicit, non uenit in terras. Nunqđ cupis, nunquid uis unus esse ex illis, qui impie uice- runt præteritis sæculis? Cupis, s. ò Hiob. Calcaue- runt, ambulauerūt. Qui sublati sunt, id est, mortui sunt. Et fluuius, tribulatiōis inundatio. Sicut in E= Matt. 7:1 uangelio de illo qui ædificauerat super harenā. Vide bunt iusti, s. uindictā in eos. Lætabuntur, s. de uindi- cia dei. Erectio superbia. Ei, s. deo. Et per hæc, si quis redit ad eū. Et suscipe legē) sequere præcepta domini. Aedificaberis. i. rursus p̄sp̄er eris. Pro terra pro re fragili. Adagiū est. p̄ re fragili dabit rē solidā et pro uili pretiosam. hoc est, meliora prioribus accipies

Sup oīpotentē) per oīpotentē. Rogabis eū. Exponit se, quid sit Eleuabis ad deū faciē. Vota tua reddes. i. gratus eris. Decernes rem et ueniet. i. oīa cōmoda

D 2 uenient

A N N O T A T.

uenient tibi. Saluabitur, s. inquam. Mundicia ma-  
nuum, id est, operum suorum.

C A P V T    XXIII.

Respondens aut̄ Hiob ait. Nunc quo

Quis mihi tribuat ut cognoscam, id est, utinam ui-  
derem & inuenire illum, s. deum. Soliū, tribunal.

Iudiciū, s. meum. Replebo increpationibus, id est,  
increpabo deum. Increpationibus, Ex hebræo, Argu-

mentationibus. Ut sciam uerba) ut si non aliud con-  
sequar, saltem sciam causam plagæ meæ. Nolo con-  
tendat, s. ut deus. Proponat æquitatē, id est, æquo iu-  
dicio agat tantū contra me. Iudicium meū ueniat ad

uictoriā, id est, scio q̄ ego uincam. Si ad orientem  
iero non apparct, hoc est, nusquam inueniā eum, adeo

abscondet faciem suam à me, et tamē ubiq; adest mihi.  
Quia manum eius sentio die ac nocte, id quod est nu-

mium graue afflito. Non intelligam, id est, non ui-  
debo. Probauit quasi aurū, s. ut inueniret iniquita-

tem. Vestigia eius secutus est pes meus, id est, ego non  
dereliqui eius præcepta. Non abscōdi in sinu, nō oc-

cultaui, id est, etiā alios dōcui et ore cōfessus sum deū.

Cogitationē, consilium. Et anima, id est, uoluntas.  
Loquitur deo tanquā de homine, quū deus animam  
non habeat. Et alia multa similia. i. potest & alia fa-

cere. Consyderans eum, s. in mente. Et prius dixit:

non uic

Non uidebo. Non uidebit, & tamen sentit. Molluit, id est, anxium reddidit. Non enim perij, id est, hæc paſſus sum. Propter iminentes tenebras, id est, propter conscientias iniquitatis. Et faciem repetita sententia, id est, non erubui conscientius.

## C A P V T      XXIIII.

Ab omnipotente non sunt abscondita.

Ab omnipotente) Deus oīa tempora nouit, nos eius tempora ignoramus, & propterea impij impie agūt.

Dies illius, id est, dies iudicij eius, Qui autem nouerūt cum) Multo magis impij ignorant. Quia etiā Apostolis dictum est: Non est uestrū noſſe tempora.

Transtulerunt terminos, s. agrorū & hæreditatū, hoc est, diripiunt bona aliorū. Pauerunt eos, s. quasi suos. Aſinum pupillorū, id est pauperum. Pauperum uiam, id est, quicquid est pauperum. Mansuetos terræ, id est, pauperes. Alij) prædatores. Ad opus suum, id est, ad latrociniū. Rigant imbræ monitum, id est, qui non habent domos, hoc est, etiā miserimos non uerentur ſpoliare. Amplexantur lapides id est, dormiunt ſuper lapides. Spicas) fruges. Meridiati ſunt. Meridiare uel meridiari est meridie comeſere: Itē meridie quiescere ſiue dormire. Coniuge ad, Eorum qui calcatis &c. id est, qui etiā calcata uindemia non ſatis habent ad uictum. Meridiati ſunt) co

D 3 mederint

## ANNOTAT.

mederunt. Inter aceruos fruges. De ciuitatibus fecerunt viros gemere. i. in ciuitatibus spoliauerunt. Et deus inultū. Ex hebræo. Deus uero orationē non respiciet. i. ad tēpus derelinquet in manib⁹ oppressorum. Quod si legis per interrogationē, cōuenit cū nostro. Et est simile illi quod dicitur Lucæ, 18. Deus uero non faciet uindictā electorum suorū clamantiū ad se dicat nocte, & patientiam habebit in illis? Ipsi, s. impīj.

Lumini, s. diuino. Qui male agit odit lumen, ut non arguātur opera eius. Eius, s. luminis. In tenebris ambulant, & peragunt opera tenebrarū. Nec reuersi sunt per semitas illius. i. in tenebras uadunt, & numquā resipiscunt. Oculus, s. hominis, sed ne dei quidē.

Operiet, s. adulter. Condixerant, s. adulter & adultera. Subito insperato. Arbitrātur, s. adulter & adultera. Umbrā mor. i. lucem maxīe exhorrescunt. Dies eis quasi umbra mortis est. Leuis est, id est, leuior & mutabilior est adulter quā aquæ superficies, quæ ad leuē etiā uentū mouetur. Super faciē aquæ: plusquā superficies aquæ leuis est. Pars eius possēbit.

Nec ambulet per uiam tenebrarū. i. nulla fertilitas illi ueniat. Ad nimiū calorem, id est, nulla tēperies dēris sit ei ne fructū accipiat. De inferis hæc exponis̄ lent. Sed de his iam sequitur. Transiet mutabitur.

Ab aquis niuiū à nimio frigore. Obluiscatur eius misericordia, nō ueniat ci. Vel, Obluiscatur, ueniat in obliuione.

oblitione. Dulcedo illius uermes. Esaiæ ult. Non sit **Vermis** est  
in recordatiōe. i. pereat à memoria oīm. Pauit enīste **conscienc-**  
rile. i. uacua opa secutus est, misericordiæ in proximū **tiarū** quæ  
oblitus. Sterile. i. adulterā & quæ nō parit. Viduæ) **semper** a= **nimam** ro  
pauperi. In fortitudine sua, per fortitudinē, inuiden  
tia. Et cū steterit) quū adhuc in tuto fuerit. i. non erit  
securus etiā in securitate. Eo, s. loco pœnitentiæ. In  
superbia, id est, contēptu, contēnit. Oculi autē cius  
sunt in uijs illius, id est, diligenter curat ut sequatur  
uiam suam. Oculi, superbia. In uijs illius) in uijs  
proprijs. Hoc modo nō diu durabit superbia. Et po  
nere ante deum uerba mea, s. potest.

## C A P V T    XXV.

**Respondens** autē Baldath Suites, di.

In sublimibus cœlestibus ubi oīa sunt concordia.  
Militū. i. angelorū. Sicut in Daniele cap. 7. millia mil  
lium ministrabant ei. Et super quē nō surget? Facit  
enim oriri solem suū super bonos et malos i. quicquid  
est luminis, ē sublimibus cius uenit. Natus de mulie= **Matth. 9.**  
re. Hoc arguit nos omnes immundos eſſenatos de mu  
liere. Non splendet, s. in conspectu eius. Etiam sancti  
sunt peccatores in conspectu dei. Putredo, s. qui est.  
Filius hominis) eadem sententia.

## C A P V T    XXVI.

**Respondens** autē Hiob dixit. Cuius.

D 4    Nunquid

ANNOTAT.

Nunquid imbecillis, s. adiutor es, quē uis adiuuare! quem uis obruere tua sapientia? q.d. non sapis ea que dei sunt. Sustentas, adiuuas. Brachium, robur eius, id est, quid tu laboras pro deo? Prudentiam, Ex hebræo, Potentiam. Spiramentum, id est, spirituum originem, qui fuit ante omnes spiritus, etiā ante spiritum tuum, & non solum tuū. Ecce gigantes, s. qui olim erant. Gen. 6. Gemūt sub aquis & diluicio submersi, iam sunt in inferno. Deus deiicit superbos & dei contemnentes. Gigantes & superbi. Perditioni, id est, inferno, id est, nihil opertum corā illo, quippe qui condidit omnia. Qui extendit aquilonē super uacuum, id est, facit flare uentum inanem. Vacuum, aēra. Ut non erumpant. Ex hebræo. Ne rumpatur nubes sub illis.

Qui tenet uultū solij sui, id est, abscondit se ne uideatur iudex. Usq; dum finiātur lux & id est, quousq; hæc durant omnia quæ uidemus, hoc est, donec durabit mundus. Columnæ cœli, id est, pauet in conspectu eius cœlum. Non opus est ut interpretemur angelos, nec columnæ terræ, homines. Ad nutum eius. Ex hebræo, Ad increpationē. Congregata sunt, id est, mota. Et obstetricante producente manu eius. Eductus est, s. ex utero matris, id est, nihilo. Tortuosus. Ex hebræo, Fugax. Quod ad ingenij naturā declarādam attinet. Deus creauit omnia, etiam quæ pessima iudicamus, ut serpētes. Recte hic diabolū intelligis, qui tortuosus

Hoc in  
Baldath  
refert.

Eadem  
Sentētia.

tortuosus, quia insidiarum cuniculis nos aggreditur. Ipse enim uertit se in angelum lucis. Et fugax, quia lumen, tencri non uult et deprehendi. Ex parte, id est, parum. Viarum eius, id est, operū dei. Sermonis eius, id est, de eo. Quis poterit? Ecce ista pauca quae dixi, horrenda sunt et incomprehensibilia. Quis poterit cum audire, ubi iudicio suo intonuerit? Tonitruum, id est, uerbum iudicij maiestatis eius.

## C A P V T XXVII.

Addidit quoque Hiob assumens para-

Parabolam, id est, prudentem sermonem. Sicut parabolae Solomonis sapienter dicta dicuntur. Viuit deus, iurantis est in sacris literis, id est, per deum uiuentem. Sic solebat iurare contra deos Gentium, idola mortua. Quis abstulit iudicium meum, qui iam non reputat pro me. Et omnipotens per omnipotentem, uiuit omnipotens. Animam meam, id est, me. Spiritus dei, id est, uita a deo data. Vel proprius spiritus dei qui est in spiritualibus. Hoc est, donec uiuam et aliquid intelligentiae a deo mihi supererit, non dabo uobis id quod contenditis. Hoc non debemus dare aduersariis, ut dominemus eis aliquid contra conscientiam nostram. Nec lingua mea. De hoc dixi cap. 3. Donec deficiam, moriar. Cor meum, id est, conscientia mea. Aduersarius meus, si sit. Sic aduersarius meus qualem me facere

D s mult

A N N O T A T.

uult. Si auarerapiat. Quēadmodū ipsi Hiob rapinae  
insimulauerūt. Eadē sūia in Euāgelio Matt. 16. Quid  
prodest homini si uniuersum mundum lucratur? &c.  
Ex hebræo. Quæ enim sp̄es hypocritæ, quum & per  
cuſurus, & extirpatus sit deus animā eius. Per ma-  
num dei, id est, deo uolēt, deo permittēt. Quæ oīpo-  
tens habeat: i. quæ sint dei. Nostis) uidistis, quid sine  
causa uana loquimini? Ipsi dixerant sanctissimas sūias  
Hiob aut uana uocat. Hæc pars hōis impij. Iam inci-  
pit Hiob. Pars) poſſessio & merces. Hæc) quæ ſequit.  
Hæc partē accipiet à deo. Filij eius) impij. In glādio e-  
runt. i. gladio pibūt. Hebraismus. Nō ſaturabuntur  
pane) fame pibūt. Sepelientur in inter. i. in totū pibūt,  
ut etiā pereat memoria eorū ab hominibus. Nō plora-  
būt ſ. eū, nō preſtabunt ſolatia funeri. Quasi terrā  
argentū, id est, innumerabile pecuniā. Sicut lutum, id  
est, in magna abūdantia. Iustus inuestietur illis, id est,  
iustus poſſidebit illa. Innocēs) cui deus hæc dabit. Sic  
in Euāgelio Luc. 19. Omni habenti dabitur, & qui nō  
habet, etiam auferetur ab eo id quod habet. Sicut ti-  
nea) quæ ſcipsam cōſumit. Cūſtos, ſ. hortorū. Quasi  
aqua. i. magna inopia. Nocte, ſ. tribulatiōis. Emittet  
ſ. deus. Sup, cōtra eū, hoc est, irruſt turbo contra eū.  
Fugiens fugiet, id est, nitetur fugere et nō poterit.  
Quia ſequitur. Stringet ſup eū. Stringet ſ. turbo uel  
deus. Sibilabit, hoc b̄ne cōuenit ad turbine. i. flabit.

Caput

## C A P V T XXVIII.

Habet argentū uenarum suarū prin.

Habet argēntū) Multa abscondita fecit in naturalibus deus, et sapientiam tu cognoscet. Deus nihil aliud vult quā ut ciuius abscondita relinquas, et solū discas timere deū. Hæc tua est corā deo sapientia. Argentū uenarū. s. in terris. Cōflatur. i. nascitur, decoquitur.

Summa  
sapiētia.

Et lapis. i. terra dura, quā minera uocant. Posuit. f. deus. Tempus, f. suū. Tenebris) occultis. Et uniuersorum fine ipse cōsyderat, f. in tenebris. Lapidē caliginis) occultissimū, f. consyderat. Umbrā mortis, tenebras horrēdas, etiā inferorū. Diuidit) īsulas nobis ignotas significat, quas adire nequeūt paupes, p. uictus pegrinātes. Torrēs, aqua uel mare. Diuidit, separat. A populo peregrināte, f. ne populus possit adire, hoc est, ea loca nc peregrini qdē nouerūt. Quos oblitus est, ignorat. Terra de qua. Terra item est, quæ ante fructifera, iā igne uel sulphure egrediente exusta est. ppterēa iā hoībus inuia. Terra, f. est aliqua. Oriebā tur, f. ante. Locus, f. est, cuius lapides saphyri, et terra aurū, et tamē non solū homībus incognitus, sed et aibus et feris īaccessus. Lapidē eius, f. sunt. Ignora uit semi. f. ad illū locū. Vulturis, q. etiā ad loca trāsmārina uolat. Filij institorū, id est, institores. Lerna, fera quæcunq;. Extendit, f. deus. Ad silicem, ad fortissimā quæq;

ANNOTAT.

queq;. Subuertit, s. si uult. Excidit, s. si uult. Dixerat  
q; secundum naturam multa abscondita fecerit deus.  
Iam uero dicit q; cōtra naturam etiam potest omnia.  
In petris riuos excidit. Sicut legimus in historijs. Scru-  
tatus est, id est, ipse nouit. Sapientia uero ubi inueni-  
tur? Quum uero quædā occulta naturæ, labore & in-  
dustria inueniantur, sapientiam nemo inuenit. Sapi-  
entia, s. dei. Intelligentia, s. dei. Nescit homo) Anima-  
lis homo non percipit ea quæ dei sunt. 1. Cor. 2. Preciū  
id est, bonitatem. Suauiter uiuentium) uoluptuosorum.  
Abyssus) infernus. Non est in me, s. sapientia.  
Illic non inuenitur sapientia dei. Aurū obrisum, id est  
optimum. Pro ea) non potest comparari sapientia di-  
uitijs. Nō confertur, cōparatur. Tinctis, forte purpu-  
ra. Velsaphyro, s. confertur. Non commemorabun-  
tur, id est, ne nomen quidem habebunt. Trahitur sa-  
pientia de occultis. De occultis dicit, & nescis unde  
ueniat aut quo uadat. Spiritualis homo intelligit. Quia  
timor domini initium est sapientiae. De occultis, s. dei.  
Tincturæ mundissimæ, panni preciosi. Intelligentia,  
s. illius Dei. Perditio, id est, infernus. Perditione &  
morte significat impunitatem, & impios homines.  
Famam eius, s. sapientiae Dei, q. d. Audiuimus quan-  
doq; Euangeliū. Aquas appendit in mensura, id  
est, nouit pondus aquarum. Quando posuerebat plu-  
uijs legem, s. ne semp & ubiq; pluerent. Tunc quan-  
do omnia

do omnia mirabiliter creavit. Vedit illam) quia per illam omnia sic mirabiliter disposuit, sicut in psal. 103. Omnia in sapientia tua fecisti. Illam) sapientiam suam Et enarravit, s. illam. Et preparauit, s. homini. Et inuestigauit, s. homini. More hominum deo loquitur. Deus enim non solet inuestigare suam sapientiam. Ecce timor domini. Hoc semper tibi cogita a deo mandatum, & cætera relinque, nisi uelis esse insipiens, qui dicat in corde suo, non est deus. Intelligentia, s. est. Hoc non fit nisi per fidem.

## C A P V T XXIX:

Addidit quoq; Hiob assumens para-

Asumens parabolā, id est, sapientem sermonem. Quis mihi tribuat) Sub prospexitate præterita gaudiū conscientie suæ desyderabat quod olim habebat. Nam iam omnino uidebat iudiciū suum supra se. Interim quoq; meminit fructus piae et fidelis mentis, quos olim pariebat, scilicet opera misericordiæ et iustitiae. Ut sim. i. utinam essem. Iuxta menses pristinos, quæ lis olim eram. Quibus deus custodiebat me. Omnem gloriā operum et iustitiae tribuit deo. Lucerna eius, id est, lumen dei. Ad lumen eius, id est, ad uoluntatem, ad uerbum dei. Lumen seu lucerna dei est uerbum. Ut in psal. 118. Lucerna pedibus meis uerbum tuum, et lumen semitis meis. In tenebris, s. huius mundi. In tabernaculo

A N N O T A T.

bernaculo meo) erat mecum.

Secreto, per fidem. Secreto agit deus cum suis. Nam uita nostra abscondita est cum Christo in deo. Colos. 3.

Quando lauabam pedes meos butyro, id est, quando oia supra modum abundabat. Et petra fund. hoc per imposti bili dicit, per mira abundantia. Ad portam ciuitatis, id est, ad locum iudicij. In platea, in publico loco, ubi oes conueniunt. Abscondebantur, per reverentia, quod solent facere adolescentes ubi magnos uiros habent obuios.

Principes cessabant loqui, scilicet propter me, ut audiret suam meam. Auris audiens, scilicet uerba. Beatificabat, iudicabat me beatum. Testimonium reddebat mihi, bene de me sentiebat. Quod liberasse pauprem, scilicet de manu oppressoris. Benedictio, gratiarum actio. Iustitia, uelut armis. Iudicio meo) quod ibat mecum. Attende quod iudicium uere ornatus regis est, non illa larua externa purpura et diadema. Oculus fui caco. item cæcum ducebam. Pes claudio. item claudum portabam. Pater eram pauperi. Plus est quod si dixisset, adiuuabam pauperem. Causam, scilicet quam ne sciebam diligenter inuestigabam, scilicet ut scire, quid esset iudicandum. Molas iniqui dentes molares raptores. Auferebam prædam quicquid rapuerat, cogebatur reddere. Dicebam, scilicet apud me. In nidulo in quiete.

Multiplicabo dies sicut palma, scilicet multiplicat fructus. Quia floret semper. Unde in psal. 91. Iustus ut palma florebit. item semper florebit. Aperta est, vel posita est.

Iuxta

Regius  
ornatus

Iuxta aquas, Arbores iuxta aquā non timet aestū,  
 siue siccitatem. Et ros morabitur in meſſe mea, id est,  
 quies erit, ſeu potius refrigeriū. In meſſe, id est, ubi  
 meſſuero. Gloria mea ſemper innouabitur) hic ſe ex-  
 ponit. Arcus meus) potentia mea. Et intenti, ſ. in  
 me. Stillabat) quaſi pluia. Os ſuum aperiebat, ſ.  
 uelut terra arida. Imbrem ſerotinū) qui eſt magis fru-  
 giferus propter instantem noctem. Si quando ride-  
 bam non credebant, id eſt, non leue ducebat quicquid  
 iderat quod iocabar cum eis. Non credebant, ſ. eſſe  
 riſus. Etiā ioca, ſeria eſſe ducebant. Lux uultus mei,  
 id eſt, lētitia mea. Repetitio ſententiae. Non cadebat  
 in terram, id eſt, nō fruſtra fiebat, hoc eſt, lētitia mea  
 non fuit diſſoluta. Eram tamen mōrentium conſola-  
 tor, id eſt, non ſuperbiebam, ſed minimis quoque in-  
 tendebam.

Sic loquuntur Iob ē cantico.

## C A P V T   X X X .

Nunc aut̄ derident me iuniores tem-

Iuniores in ſcripturis pro indoctis et inexpertis et  
 contēptis accipiūtur. Vt psal. 119. Adoleſcēulus ſum  
 ego et cōtēptus. Hic p contēptis. Impios deſcribit ſub  
 ſpecie magna calamitatis & inopiae. Argumentum  
 Hiob in hoc uidetur tendere. Si impij, quod dicitis,  
 qui inopia laborant, certum eſt, quod uos eſtis filii  
 impiorum. Aut non de amicis ſolum, Sed de  
 quibuscun-

A N N O T A T.

quibuscunq; etiā despiciētissimis loquitur, q.d. Olim gloriōsissimi me uenerabantur, nūc etiā despiciētissimi contemnunt. Quorum non dignabar. Hyperbole. Et uita ipsa putabantur indigni. Ex hebræo. Et ipsis senecta perijt, id est, cum ignominia defuncti sunt. Steriles s. qui erant uacui. Qui rodebant in solitudine, s. herbas & radices. Ista, prædicta. Cum clamore currebant) quasi magnum aliquid lucrati. Qui de conuallis bus. Ex hebræo. Illinc euulserant, & perculsi rapuerunt ea sicut fur. Super glaream. Ex hebræo, Etrupium. Inter huiuscemodi, s. uictum. Sub sentibus & spinis. Certum est quod sub hac imagine describitur paupertas spiritus. Et impij, quum non habent ea que dei sunt, amplectuntur ista mundana, quæ comparata spiritualibus nihil sunt. Imò istam egestatē spiritus aagent. Item hypocritæ nihil habēt spirituale, & misere torquētur externis, putantes in his uexationibus conscientiarum esse aliquid salutis. Hoc est sub sentibus reputare delicias esse. Nō parentes, id est, non apparentes, hoc est, qui in egestate & ignominia uiuunt. In prouerbium, id est, in derisum. Aperuit, s. deus. Et frenū posuit, id est, repressit me ne aliqd possim. Ilico surrexerunt, s. despicientes me. Orientis calamitatis, id est, incipientis. Subuerterunt pedes) deiecerūt me ad terram, & conculauerunt me. Dissipauerunt illi nera, id est, quicquid meū erat destruxerunt. Quasi rupto

rupto muro) sicut solent irrūpere hostes. Deuoluti sunt. i. concurrerūt. Marcescit) perit. Nocte os meū perforatur doloribus, s. à familia. In multitudine) per multitudinē. Eorū, s. qui comedūt me. Quasiæ pitio tunicæ. i. quasi uili palliolo. Sto, s. in oratione ad te. Mos standi erat in oratione. In duricia, Vel. ro bore. Eleuasti me, s. ante per gloriā. Ad tantam gloriā am me prouexisti antea, ut grauiore casu deijceres.

Elisisti, deieciſti. Super uentū ponens, id est, super nihil. Vbi, in qua morte. Omni uiuenti. i. omni qui uiuit in terris. Veruntamen non ad consumptionē, id est, alijs afflictis subuenis, & quandoq; releuas eorum miseriā, me autē penitus deseris. Emittis manū tuam, id est, soles flagellare. Ad consumptionem, extincionem. Saluabis, liberabis. Flebam. Hic rursum incipit cum capite sequenti dicere de fructibus iusticie. Efferbuerunt, exusta sunt. Praeuenerunt me, id est, uenerūt ante tempus. Mōrēns incedebā, non gloriabar in gloria mea. In turba clamabam, s. contra uim. frater fui draconū, id est, impijssimorū fui socius. Hec est magna laus pīj hominis inter impios posse manere innocentē. Praecaumate, id est, calore. Calor enim ulcerum absorbet corporis succum.

Cythara mea) gaudium meum.

C A P V T      XXXI.

Pepigi fœdus cū oculis meis ut ne co.

E      Pepigi

ANNOTAT.

Contra ad  
ulterium.

Cor solet  
decipi.

Pepigi fœdus. i. ita statui apud me, ut ne oculus qui  
dem meus appeteret aliena. Vides quām optime intel-  
lexerit Hiob præceptū. Non adulterabis, Sicut expo-  
nit Christus Mat. 5. De uirgine in nupta, ut tace-  
am aliud. Quā enim partē haberet? s. si eſſē adulter.

Hēreditatē, s. quā haberet i me. Perditio, dānatio.

Et alienatio, s. à deo. Si ambulaui. Imprecatur sibi  
malū si non ita sit quēadmodū diat. In uanitate, s. sen-

sus mei. In dolo, uel, ad dolū. Simplicitatē, innocentia.

Si declinauit gressus meus. i. si nō mansi in præce-

ptis dei. Si oculus meus secutus est cor meū. i. si con-

cupiui quod uidi. Serā & alius comedet. i. alius acci-

piet laborē meum. Super muliere, uxore alterius. In

fidiatus sum, s. propter uxorē. Uxor mea sit scortū

alterius, si hoc ita est, uxor mea fiat scortum alterius.

Ignis est, s. adulteriū. Deuorās, s. adulteriū. Geni-

mina, fructus. Cū seruo meo, s. quando habuit aliqd

aduersum me. Non dedignabar etiā reconciliari seruo

& ancillæ. Quid faciā, s. si contēpſiſcm in hoc famu-

los meos. Qui et illū, s. seruū. Vnus. i. idē dominus.

Oculos) defyderiū uiduæ. Bucellam, panē Pupil-

lus. qui est destitutus omni auxilio hūano. Miseratio,

misericordia. Si defpexi prætercuntē. Ex hebræo, pe-

untē. Pauperē, s. si defpexi. Latera, corpus. Benedi-

xerūt, gratias egerūt. Sileuauit, s. ut cū opprimerē. In

porta, loco iudicij. Et brachiū. i. peat oē robur meū

& auxil-

¶ auxiliū. Talia fēcā, qā semp timui deū. Pōdus eius  
i. timorē quē saepe mihi imittebat. Aurū, s. quod poſſe  
di. Robur. Ex hebræo potius ſpem, s. eſſe. i. Si cōfisus  
ſum in diuitijs meis. Obrizo, auro optimo. Fiducia  
mea, s. es. Et ſi lētatus ſum. Non ſolū non cōfisus eſt,  
ſed ne gauſiſus quidē de diuitijs. In abſcondito) intus.

Si oſculatus ſum manū meā) de Idololatria interpre  
tantur. Sic aut interpretarē, Negationē dei eſſe, quū  
uides tibi oīa proſpere ſuccedere, et oſcularis manum  
tuā. i. illa tuis opibus aſcribis, quaſi tu, nō deus hæc fa  
ciat. itē quū tuis operibus quibuscūq; aſcribis ſalutē.

Et oſculatus ſum) laudauit alia et dilexi. Inueniſſet  
eum malū) ueniſſet ſuper eum. Guttur) loquela, hoc  
eſt. Ne uerbo quidē uindicauit me. Ut expeterē, ſ. uin  
dictam. Maledicens animā eius, id eſt, eum. Viri ta  
bernaculi, id eſt, familia. Quis det et c. hoc eſt, Ita  
egi cum eis, ut ſemper cuperent ex præſentia carnis  
meæ, id eſt, corporis, ſatiari, hoc eſt, gaudere. Beatus  
Thomas retulit ad historiam corporis Christi, uidetis  
quā belle quadret: Item, mei ſic inſtituti erant, ut non  
deſyderarent aliena pro uictu. Iuſtus dominus, iuſtam  
habet familiam. Quis det) utinā ſaturaremur. Fo  
ris non mansit peregrinus, ſ. quem non induxerim.

Quaſi homo, id eſt, quod non confeſſus ſum coram  
deo, id eſt, ego ſemper agnoui peccatum meum. Et, ſ.  
ſic elauit. In ſinu, id eſt, i corde. Si expauit, ſ. propter

E 2 iuſticiam.

## ANNOTAT.

**Iusticiam.** Ad multitudinem propter multos. Sic paui, s. exequi iusticiam. Si quid mihi erat agendum, hoc non omisi propter multitudinem. Contra nostra tempora, ubi difficile defendimus Euāgeliū. Despectio pro pinquorū. i. q. propinqui despiciebant me monentes, ne hæc facerem, ne illa omittere, sed nihil ducebam: nec egressus quidē sum propter hoc: uerū quod iustū erat exequabar. Tacui) nihil respondi, non curaui.

Neq; egressus sum ostiū, s. propter hoc. **Quis** muhitribuat auditorem, id est, utinam aliquis me audiat.

Ut scribat librū, id est, sciat mea. Ut portē illum, s. librum. Quasi coronam, s. in capite. Pronunciabo illum, s. librū. Per singulos gradus. i. quocūq; transi ero. Quasi principi) illi ipsi deo. Terra mea, ager meus. Si clamat, s. negata mercede agricola. Sulci eius, s. terræ. Sulcos addit, ut terrā significet eſſe agrū.

Deflent cum ipsa, s. terra. Absq; pecunia, s. dattā. Si afflxi, s. negata pecunia. Animā agricolarum eius. i. agricolas eius. Pro hordeo spina. i. deus male dicat terræ meæ, ut nunquā producat bonos fructus. Hic additur in hebræo, Finiunt uerba Hiob.

## C A P V T      XXXII.

**Omiserunt** aut̄ tres uiri respondere. Eo q. non inueniſſent responseſionē rationabilem) Et sapientia quoq; mūdi dictat rōne potius oportere. aduersa

aduersariū uincere. Veritus sum. Ex hebræo. Expauis & timui iudicare meam sñiam. Actas prolixior, senior. Spiritus, s. dei. Spiritus dei dat loqui uerba. Sanctissima sententia, ut pleræq; aliæ, sed quod addit, Ut video, mentitur. Tales enim qui sunt ut Heliu, hanc sententiā uidere, id est, intelligere non possunt, ut maxime ore dicant. Iudicium id quod iustum est. Ne forte dicatis Occupatio. Inuenimus sapientiā, id est, sapienter facimus quod non respondemus. Deus proiecit eum. Sunt uerba amicorū Hiob, non quæ illi dixerunt, sed quæ dicere potuerāt. Nihil locutus est, s. Hiob. Non secundū sermones uestros, id est, sapiens dicam quām uos. Extimuerunt, s. tres. Absq; spiraculo foramine. Respirabo, id est, spiritū meum leuabo. Viri, s. cuiuscunq;. Non æquabo deum homini, id est, deum uerebor, non hominem. Ex hebræo. Ethominem non nominabo, id est, quicquid est homin, respuam. Subsistam, s. in hac uita. Et si postmodum tollat me factor meus, s. nescio.

## C A P V T      XXXIII.

Audi igitur Hiob eloquia mea. & oēs

Simplici corde, s. loquentur. Et spiracula omnipo-

tētis) Verisimile est q; de spiritu dei, quo intelligimus

ea quæ dei sunt, loquatur. Cōsiste aduersus faciē me

am. i. disputa mecum. Ecce et me. Hic uidetur prius

E 3 dixisse

A N N O T A T.

dixisse, tantum de spiritu, uita mundi, quū dixit: Spiritus dei fecit me, et spiraculū et c. Miraculū meū, quod præ cæteris sapiens sum. In auribus meis) mē audiente. Mundus sum ego. Nūc recitat uerba Hiob.

Semelloquitur) Deus non solet multis uerbis loqui. Ipse semel condemnauit impios, ut non expectes amplius sententiam dei. Per somnum. Solent quidem fieri reuelationes dei in somnis, sicut legis de Pharaone, Genesis. 41. et in Euangelio de Ioseph et Magis Matthæi. 1. Sed hic Heliu uult uideri et sibi reuelatū.

Vt non transeat in gladium, id est, in perditionem, q d. ne ueniant in talia, in quæ uenit noster Hiob. In crepat, s. Deus. Marcescere, id est, perire. Eius, hominis. Panis, cibus. Quæ tecta fuerant, s. carne.

Nudabuntur, s. marcescente corpore, quod fit aſſlictis ipsis. Angelus, nuncius. Annunciet homīs, s. ſic afflīti. Et dicet, s. angelus ad dēū. Si fuerit pro eo angelus. Haec ſententia falſa eſt, quād deus propitiatur homini propter æquitatem eius, quæ reperitur in eo. Quodcunq; ergo uolucris intelligere per angelū, nihil id noſtra refert in uerbiſ ſtulti hominis. Inueni, s. in homine. Videtur dicere de angelo percutiente, qui percuſit hominem iubente deo, ſicut in ſacris hifto-rijs quandoq; legimus. Reuertatur ad dies. i. redda-tur ei ſanitas. Faacem eius, hominis. Videbit, s. deus.

In uibilo, i. hilariter reſpiciet cum. Et dicet, s. ho-  
mo reſi

Spiri-  
cum,  
s) mē  
Hiob,  
loqui,  
s am-  
uidem  
hara-  
Agis  
elatu.  
onem,  
o. In  
Eius,  
carne.  
fit af-  
mis, s.  
ut pro  
opitie  
tur in  
igellū,  
ueni,  
te, qui  
histo-  
edda-  
deus.  
s. ho-  
o resi

mo resipiscēs. Nō rēcipi, s. p. meritis peccatorū. Tri-  
bus uibus. i. sēpe, nō seme!. Per singulos) in singulis  
hoībus. A corruptiōe) dānatiōe. Luē uiuentū) uita.

## C A P V T      XXXIIII.

Pronuncians itaq; Heliu etiam hæc.

Iudiciū eligamus. i. illos qui iudicent inter nos. In-  
iudicando cū me est mendaciū. Quasi uerba Hiob fal-  
so refert. Mendaciū est) fālsares est, deus non uere  
agit. Sagitta, plaga. Violenta. i. iniuste à deo lata.  
Quis est uir, s. iniquus. Qui gradit. Ex hebræo.  
Qui gradit ut sit particeps cū operantibus iniqui-  
tatem. Etiam si cucurrerit cū eo) si fecerit oīa pre-  
cepta eius. Iniquitas, s. absit. Reddet, s. deus. Secun-  
dum quod fecit reddet unicuique. Ei, id est, homini.  
Frustra, id est, sine causa. Subuertet iudiciū) non  
inique iudicabit. Quē constituit, s. iudicem. Alium,  
s. à se. Si dixerit, s. deus probare uolens eum, id est,  
orbem, uel quēcunq; hominē. Non placet deo. Ex he-  
bræo. Non par æstimabitur uir suæ uoluntatis studio  
cum deo. Ad eum, s. orbe uel hominē. Trahet spi-  
ritum, id est, penitus extinguet eum. Spiritum & fla-  
tum) uitam. Deficiet simul, s. si direxerit cor suum  
deus. Qui non amat iudicium, s. medici. Qui iu-  
stus es) ut tibi uideris. Apostata, s. tu. Qui dicit  
regi. Qui, s. Deus. Nulli sunt in conspectu Dei

E 4      etiam

A N N O T A T.

etiam potentissimi. *Quum disceptaret, s. tyrannus: Vniuersi, omnes homines.* Subito morietur, s. predicti si ipse iudicet. In media nocte quādo solet omnibus esse quies. Turbabantur, s. instigati à deo ad tumultū, ad occidendum principes. Violentum, id est, iniustum principem. Absq; manu, id est, non magnone gocio. Stare faciet alios pro eis, id est, alios surrogabit in locum principum. Inducet noctem, id est, tenbras occasiois & aduersitatis. In loco uidentū, id est, hic ubi uidere potuerūt, et renuerūt lucē. Quasi de industria, quasi libera uoluntate. Ut facerent per uenire. i. sic egerunt, sic neglexerūt iudicium, ut cogerentur oppressi clamare ad Dcūm contra iudices.

*Quis est qui contēpletur? Quis est qui poterit experītare eius auxiliū? Et super gentes, s. ipse est. Qui regnare facit hypocritā. Digna sententia pro episcopis nostris. Facit, s. iusto iudicio. Ad deum. i. pro deo. Videtur urgere Hiob, respondere nolentē stulto.*

Nunquid à te dcus &c. Si me iudicas peccare quia loquor, nonne te ipsum condemnas qui talia quoq; locutus es, & propterea non ego cœpi. Tu primum impiedixisti, alioquin ego tacuīsem. Expedit eam, s. iniquitatē. Quia displicuit tibi, s. in me. Disciplinā eruditōrem dei. Pater mī, ò deus. Probetur Hiob usq; ad finē, id est, non ceſset manus tua super eum. Ab homine iniquitatis, ab homine iniquo. Hebraismus est.

Super

Super peccata blasphemiam. Ultra hoc quod pec-  
cauit, etiam blasphemauit. Internos, in hac uita. Et  
tunc, si comprehensus iusto iudicio.

## C A P V T   X X X V.

Igitur Heliu hęc rursum locutus est.

Iustior deo sum. Hoc iterum mentitur, quia nō dixe-  
rat hoc Hiob. Quid tibi pderit. Refert uerba Hiob.

Homini qui similiș tui est. Potes proximo tuo noce-  
re, deo non poteris. Homini poteris benefacere et ma-  
lefacere. Deo uero neq; bene neq; male. Clamabunt  
s. homines. Et non dixit, s. impius. Carmina, id est,  
reuelationes. In nocte. De reuelationibus in nocte  
suprà cap. 33. Super iumenta terrae, id est, ut sapia-  
mus plus quam bruta. Ibi clamabunt, s. oppressi. Non  
exaudiet, s. ad tempus. Frustra audiet, s. clamorem.

Non conſyderat, s. deus. Et expecta cum, id est,  
iudicium eius ne neglige. Nunc, id est, in præsenti  
uita non corripit scelera digne. Non infert, s. ualde.  
Valde, id est, pro meritis. Minus percutit quam me-  
ruerit homo.

## C A P V T   X X X V I.

Addens quoq; Heliu hęc locutus est.

Repetam scientiā à principio. Ex hebreo. Ab ijs  
que longe sunt, id est, que nō sunt omnibus ita cogniti  
s. Operatorem, creatorum meum. Probabitur,

E s ostende

A N N O T A T.

ostendetur. Non abiicit propter inuidiam. Et iudicium paupibus tribuit iudicat per paupibus. in perpetuum collat in solium firmat regno. Et si fuerit in cunctis. Sicut est. In tribulatioē ostendit deus nobis peccata nostra. Reuelabit quoque aurē eorum loquetur ad eos. Consumetur peribut. In stupiditia, in ignorantia dei. Non intelligit haec Heliu quis recitat. Nos interim tamē exponamus Simulatores, hypocritae. Neque clamabunt, sed ex corde ad deum. Si uincit fuerint. si in tribulatioē fuerint. In tempestate, angustia. Et uita, sed morietur. Inter effeminatos, id est, stultos. Reuelabit, consolabitur eum, faciat et eum audire suum sermonem. Latissime, sed infra, intus patet. Et non habet fundamentū subter se exponit, quod sit latissime. De inferis loquitur. Requies, uoluptas. Pinguedine, pinguis cibis. Iudicata est, si am. Causam iudiciumque recipit. i. causa tua erit bona. Non te ergo sed postquam fueris restitutus. Docet enim in futurū iustum et uiuere et iudicare. Inclinet te, sed ut puertas iudicium. Depone magnitudinem mitis esto in rectoratu. Absque tribulatioē non coactus a deo ut nunc. Et, sed depone. Robustos, uiolentos et oppressores pauperum. Ne protrahas ne differas contra uiolentos agere, ne differas vulgus ad se trahat et impediatur iustitia. Ne protrahas nocte ne differas in noctem. Pro eis, sed uiolentis. Ad iniquitatem, id est, in iustum iudicium. Post misericordiam postquam es percussus. Legislatoribus, iudicibus. Viteri. sed sapientia.

ri, s. sapientes scripserūt, aut dixerunt. Oēs hoīes ui-  
dēt eū, s. p. creata, ad Rom. 1. Procul, à lōge, hoc est, p.  
creaturā. Nūerus annorū inæstimabilis, est æternus.  
Qui aufert stillas, facit ut nō pluat. Prætexūt, s. caligi-  
ne. Lumine, fulgore. Operiet, s. caligine tempestatis.  
Iudicat, id est, terret populos. Et dat escas, quia solēt  
sequi pluuiæ, quibus fœcūdatur terra. Abscōdit lucē,  
ut sint meræ tenebræ. Annunciat, s. deus. De ea, luce.  
Amico suo, p. o. hoi. Q uod poſſessio eius sit, s. lux. i. q,  
lux sit ei æterna, et q tenebræ non ueniāt super eum.

## C A P V T      XXXVII.

Super hoc expauit cor meū et emotū.

Tonabit in uoce sua, per uocē. Ethybris pluuijs, id  
est, tēpestuosis pluuijs, s. præcipit. Fortitudinis suæ,  
id est, copiosissime. Qui in manu, prudentiā dedit ho-  
mibus ut sciāt que quo tpe agēda sint. Ingredietur be-  
ſtia, queq; bestia nouit latibulū suū, et prouidere ſibi.

In antro ſuo morabitur, s. q. a deus hoc ciindidit. Ab  
interioribus, i. polo antarcticō, qui ſemp est nobis oc-  
cultus, aut ſimpliciter. Ab interioribus, i. occultis. Si-  
cūt psal. 134. Qui producit uentos de theſauris ſuis.  
Tēpeſtas, uentorū. Ab arcturo frigus, Ab arcturo  
flat boreas. Dcſy. nubes, pluuias. Spargūt lumē, s. red-  
dit aſerinitate. Lustrant, id est, peruadunt uel a-  
deunt aut pluuiia, aut ſerinitate. Ad onine, s. opus.

Siue

A N N O T A T.

Siue in una tribu, id est, in uno loco ubi habitat una tribus. Siue in terra sua, s. tota. Ut ostenderent, id est, ut cessantes redderent claritatem. Ut ostenderent, s. pluiae. Allegoriā notat, ut Hiob ex uisibilibus inuisibilis cogitet, q. d. percussit quidem te deus, hoc est, tempestate te inuasit, & potest cū uult tibi reddere serenitatem. Calida sunt, id est, sentis caliditatem in corpore. Auster enim calorē excitat. Tu forsitan. Quid in tumescis contra deum? quare non dedisti ei consilium, ut aliter faceret sua? Quasi ære, quasi ex ære. Ostendit de nobis, hoc est, ne hæc quidē corā deo, quæ loquor, aliquis dicere poterit, et coram eo stare. Tenebris, s. ignorantiae. Quis narrabit ei, id est, corā eo. Etiam si loquutus fuerit, s. coram deo. Deuorabitur, id est, non poterit sustinere, consistere. At nunc, quandoq;

Non uident lucem, s. impediente tempestate. Cogitur in nubes, congregabitur in nubes. Ab Aquilone. Non mirum si aurum ueniat ex locis calidis, quū uirtute solis dicatur nasci in terris. Mirum uero q. & ex Aquilone uenit. Nullibi est manus dei abbreviata. Et frustra nititur homo cōprehenderer ratiōe opera dei. Potes quoq; per adagium accipere. Ex aduersis etiā bona proueniūt artificio dei. Id quod nulla cōprehendet ratio humana, quæ solet in talibus ad desperationem adigi. Et à deo formidolosa) potius de deo. Laudatio formidolosa, s. est. hoc est, homo cū formidine laudat deum

dat deum. Nam homo semper timet se nō digne laudare deum. Eum, id est, laudē eius. Nō potest enarrari, s. deus. Contemplari, in uultum eius. Omnes qui sibi uidentur sapientes) Nemo cupit prodire in conspectum eius sine timore, ut Hiob.

## C A P V T   X X X V I I I.

## Respondens aut̄ dominus Hiob de.

De turbine loqui dicitur dominus, quando terret aduersarios, aut alioqui terret suos. Nam etiam Hiob terret. *Quis iste? Vno uerbo dominus damnat omnia* Heliu, quē præterea nō corripit, sed sibi derelinquit.

Inuoluens sentētias, multa implicans nullo ordine.

Sermonibus imperitis) quos ne ipse quidem intelligit. Accinge sicut uir. Ostendit dominus Hiob, q̄ non recte cupierit cum deo disputare. Sed si non peccauit Hiob, quare ergo eum increpat? *Quis enim cognouit* mentem domini etc. Rom. 11. *Quoniam ex ipso et per ipsum* etc. *Qui mirabiliter omnia creauit, is quoq; mirabiliter omnia gubernat secundum suam uoluntatē,* cui oportet ut nostra uoluntas subdatur. Accinge, o Hiob. *Sicut uir*) esto fortis robore. Vult ut Hiob con fortetur spiritu, alioqui uocem domini, ad quā oīa tre munt, audire nō potest. Sic et ap̄ d' Daniel. rex q̄ cecide *Dan. 2.* rat, audita reuelatiōe dei, erigitur ut audiat. Accinge) *Sicut in proverbijs. 31.* Accinge fortitudine lumen tuos

## ANNOTAT.

bos tuos. Et responde mihi q̄ cupisti disputatione mecum.

Si habes intelligentiam si Italia nosti. Aut quis demisit lapidem qui posuit terrae fundamēta? Quum me laudarent, id est, cum essent iam creati angeli laudatores dei. Astra matutina, mane orientia. Quasi procedens de vulva, quasi iam natum. Vestimentum, ope-  
rimentum Gen. Tenebræ erant super faciem abyssi.

Et dixi, s. ad mare. Ipse singulis creaturis præcepta dedit, secundum quæ adhuc agunt. Nulla enim quod natura inditum habet transgreditur, ut in Psal. 148. Et præceptum dedit et non præteriuit. Usque huc, id est, usque ad littus. Tumentes, id est, erumpere uolentes. Sic quoque Deus comprimit omnem tumultum ab hominibus excitatum. Nunquid et cetera. Scilicet sicut ego solus. Post ortum tuum, id est, postquam natus es. Et ostendisti, s. sicut ego. Et excusisti. De diluvio loquitur. Restituetur, interrogacione esse puto ut cetera. Restituetur, per te. Signaculum, id est, homo ad similitudinem dei factus, sed peccato fractus. Et stabit, id est, permanebit. Sicut uestimentum innouatur. Sicut in Psal. 110. Sicut opertorium mutabis eos, id est cœlos et cetera. Restituit deus homines terris post diluvium, sed proprius per Christum restituit imaginem suam. Qui et reformabit corpus humilitatis nostræ etc. Ut lumen, s. restituitur. Aufereatur, s. nunquid per te. Lux, id est, gloria. Et brachium excelsum, id est, fortitudo eorum.

Hoīm re-  
stitutio.

Philip. 3.

corum. Deambulasti, s. sicut ego. Portæ mortis, id est, inferorum. Sicut in psal. 138. Si ascendero in cœlum, tu illic es. Si descendero ad inferum, ades. Indica mihi. Dic ubi erant omnia quū crearentur. Habitet, id est, sit. Ad terminos suos, hoc est, ad naturā suam. Domus habitationis. Eius, uniuscuiusq; rei. Thesauros, locos absconditos, id est, scis tu locū unde nix uenit? Et tempus hostis. i. quibus solco percutere aduersarios. Per hoc apparet nō solū de grandine eū dicere, sicut grandine percussit Aegyptios. Sed etiam de iudicijs alijs horrendis. Spargitur, s. super terram. Absq; homine in deserto) in loco ubi non est homo. De cuius utero, id est, quis genuit glaciem? De cœlo, ex aëre. Aquæ durātur. s. gelu. Abyssi, s. aquarum. Nunquid coniugere ualebis) que nō coniungūtur. Dissipare, a se separare. Super fines, ad occasum. Ordinē, administrationē, gubernationem. Eius, s. cœli. In terra, s. nū quid. Pones rōnem) oīm reddes rōnem. In nebula, s. sicut ego. Dicēt tibi) sicut dicū mihi. Quis dedit gallo intelligentiā? Gallus nouit noctis horas & aëris mutationes. Quis posuit in uiscer. Ex hebræo quoq; sic legi potest. Quis posuit abstrusorū scientiā. Vel quis dedi cordi intelligentiā. Rationē, modū, administratio= nem. Dormire, cessare. Quādo fund. s. separata aqua Gen. Nūqd capies prædā leenæ) nūqd tu, puidebis animāibus, ut ego prouideo, qui etiā quibusdā & despe= ctiūmis

A N N O T A T.

etissimis prouideo mirabiliter, ut rapacibus quibusdā  
& insaturabilibus animantibus, ut pullis coruorum  
omnino derelictis. Psal. 146. Qui dat iumentis escam  
&c. Vide quoq; caput sequens.

C A P V T   XXXIX.

Nunquid nosti tēpus partus ibicum.

Ibices sunt capræ sylvestres. Incurvantur ad  
fœtum, s. ceruæ. Quis dimisit onagrum? Aliud mira-  
bile. Quædam animantia seruunt homini, quædam  
omnino sunt indomita. Liberum, ut non seruiat. Et  
uincula, id est, ego feci eum liberum à seruitute. Inter  
ra salsuginis, id est, sterili. Contemnit multitudinem,  
id est, non uult esse inter homines. Exactoris, s. ho-  
minis. Post te, s. arantem. Labores tuos) agros  
arandos. Aream tuam) fruges in area. Similis est,  
nō tamē per eam uolat, sed in cursu ueloci adiuuatur  
Simul enim uolat & currit struthio. Herodius, ar-  
dea. Obliuiscitur, non curat. Duratur, induratur,  
non curat filios. Frustra laborauit, s. in partu. Ti-  
more, cura. Sapientia, id est, cura filiali. Deridet,  
cōtemnit, Struthio oua sua negligit, sed fotu solis pro-  
duntur foetus, sic curante Deo. Circundabis, dabis.  
Suscitabis, s. ad bellum Quasi locustas, id est, in ma-  
gnacopia. Terror, s. est. Super ipsum sonabit pha-  
retra) quia ille habet pharetram qui equo insidet. Sor-  
bet, id

bet, id est, sorbere uidetur pedibus ferociendo. Exhortationem ducum, s. odoratur. Nunquid accipiter) Dicitur accipiter ingrauescens senectute, expandere alas ad austrum, id est, uentū calidum, et sic perdere pennas, & crescentibus alijs, rursum iuuencere. Et adiecit dominus) Quia Hiob postulauerat disceptare cum deo, iam rursum exigit deus ut respondeat Hiob. Qui contendit cum deo, s. ut tu. Conquistescit, id est, tacet. Qui arguit deū, s. ut tu. Leuiter, temere. Ex hebræo. Ecce inuincende egi, uel in honoraui, quid respondebo tibi? Vnum locutus sum, quando maledixi diei. Et alterum, s. quando uolui coram deo innocens uidcri. Hic aperte uidemus q. nemo munus est in conspectu dei. Quibus ultra non addam, nitentia. Hæc est uera pœnitentia.

## C A P V T      X L.

Respondens autem dominus Hiob de

De turbine) quia adhuc terret. Nunquid irritū facies? Ex hebræo. Num iratus dissipabis iudicium meū, & impiū me probabis, ut te iustifices? Decorem, gloriam. Et speciosis uestibus induere, id est, gloriosus appare. Absconde eos in puluere, id est, occide. Et facies eorum) uel gloriam, uel personam eorum. Vide quam dure loquatur contra eos, qui se ex suis meritis uolunt iustificari. Et hic locus satis est ad refellere

F. dos eos

ANNOTAT.

dos eos qui cōtra iusticiā dei sunt, & suis uiribus que-  
runt salutē, quæ solius dei opus est. Ecce Vehemoth.  
Sub nomine Vehemoth, id est, animalis terrestris, ut-  
puta elephantis aut alterius immanis bestiæ, describit  
diabolum. Nam se dominus exponens addit: Ipse est  
principium uiarum dei, id est, inter primas à deo crea-  
tas creaturas ipse est. Item eundē describit sub noīe  
Leuiathan, id est, Ceti, ut ostēdatur & terra & mari  
suam exercere tyrannidē: Aut principem esse non so-  
lum huius mundi, sed & abyssi, id est, inferorū. Nam  
& hic se dominus exponit dicens: Ipse est rex super  
omnes filios superbiæ. Ecce Vehemoth quē feci te-  
cum, id est, creauisicut te. Fœnum quasi bos come-  
det, id est, carnales. Omnis enim caro fœnū Esaiae. 40.

Fortitudo eius in lumbis eius, id est, in concupiscen-  
tijs hominum regnat. Stringit caudam suam, id est,  
fortiter tenet quos post se trahit. Nerui testiculorū  
qui his implicati fuerint, nō posunt explicari nisi ma-  
nu misericordiæ dei. Ossa eius. Timendum ergo no-  
bis, qui sumus uasa testacea, ne omnia cōfringat si cœ-  
perit nos conculcare. Cartilago &c. Ergo uia hu-  
mana non est uulnerabilis. Infra enim dicitur: Non est  
super terram potestas quæ ei comparetur. Qui fecit  
eum etc. id est, potestate suæ tyrannidis uti non potest,  
nisi permittente deo, ut uides quoq; in Hiob. Accepit  
quidem tyrannidem, sed uti non potest, nisi quantum  
permittit

permittit deus. Qui fecit eum, id est, deus. Applicabit gladium) dabit potestatem. Huic montes, id est, superbi & contemptores dei. Ferunt herbas, id est, foenum, ut supra, Carnales comedet. Regnum enim eius est super oēs filios superbiae. Et sicut dei regnum est in fide credentium, ita illius regnum est in infidelitate superborum & impiorum. Ideo sequitur: Omnes bestiae agri, id est, deum non agnoscētes, qui sunt sicut equus & mulus, in quibus non est dei intellectus, Psal. 31. qui sola terrena amplectuntur, unde dicūtur bestiae agri. Hi, inquam, ludent, id est, uoluptatem suam habebunt. Ibi, id est, in montibus ubi præda est Uche=moth. Aut actipe bestias agri angelos inferorum, qui terra pascuntur, id est, terrena sapientes comedunt, si cut dictum est serpenti, Supra pectus tuum gradieris, & terram comedes Gen. 3. Hæ bestiae ludunt in infide libus. Sub umbra dormit, id est, fugit Solem iusticiæ princeps tenebrarū. Si quid uero lucis euangelice ali cubi cœperit affulgere, illic turbatur quies eius, & incepit cōmouere regnum suum aduersus ueritatem. In secreto calami, id est, ubi nō clamatur cōtra eum uerbo dei, ubi omnia foris quidem splendent & solida ui dentur, intus autem sunt uacua, ubi non aliud est quam splendida hypocrisis, & titulorū sanctitatis & poten tie inanis iactantia. Vnde Christo illudentes dant arū dinē pro sceptro in manus. De hac bestia in Psal. 67<sup>a</sup>

F 2 Incepit

ANNOTAT.

Increpa feram arundinis. In locis humentibus, id est paludinosis. In immundicijs gaudet ut sus in uolatibus luti. Contra in Euangelio dicitur Matth. 12. Ambulat per loca arida, querens requiem et non inuenit. In illis enim non habet requiem. Umbræ umbræ protegunt, id est, tenebræ super tenebras sunt ubi ipse quiescit. Arbores enī in fructuose faciunt ei tenebras densiores, ut non deprehendatur opera tenebrarum.

Salices.) Salices præterea et in hoc damnantur, quicquid ad torrente positæ sint, tamen ne sic quidem afferrunt fructū. Significant ergo illos, qui, etiam si alluat aqua salutaris sapientiae uerbi dei, tamen ne filo quidem fiant meliores. Absorbebit flumium et c.) Flumine generali nomine dixit, Iordanē autem qui in Iudea erat, ubi deus colebatur, speciali nomine appellat. Quū vero aquæ populi sint Esaiæ s. et Apocalyp. 17. oportet ut Iordanē populam dei acceperas. Præterea, quia Christus in Iordanē baptizatus est, et illic baptismus cœpit, cōmode accipere licet populum baptizatum. Allegoriæ enim interpretandæ, ut sunt in scriptis interpretatæ, Non ut à nobis interpretari possint. Diabolus ergo omnes ubique infideles absorbet: et tantum sibi suo promittit astu, ut etiā sibi absorbere liceat populum dei, à deo per infidelitatem auersum. quis hic non timebit? In oculis eius capiet eum) scilicet ille qui uult capere eum, hoc est, nullus homo potest capere eum.

Quemadmodum

Quemadmodū totus contextus habet. Sed solus deus qui id effecit per Christum, & quotidie efficit per uitatem uerbi sui in credentibus. Vbi enim nos cœperimus uidere, diabolus excœatur. Primū hamus eius oculis inijcitur ut excœetur, ut pereat illud lumē mundi & sapientia humana, sapientia diabolica qua hacten seducti sumus. Ad quā persuasit idem Vchemoth dicens: Eritis sicut dij scientes bonum & malum. De qua & infra, Omne, inquit, sublime uidet. hoc est, quicquid superbum est agnoscit pro suo. Nisi enim hoc lumen primum perierit, lumen dei uerum non agnoscamus. Sudibus, id est, hastis & lanceis. Perforabit nares eius (quibus spirat ignem illū perditionis æternæ (ut in sequētibus uidebis) ut fide dei suscepta, prohibeatur ultra nobis igniuomo ore persuadere impietatem: ut eo ex illis suis umbris extracto, appareat totum corpus nequitiae eius, & non ultra seducat coluber tortuosus. In hamo & in sudibus. In hebræo sic, In oculis eius capiet eū, et in hamo perforabit nasum. Id quod sequitur sub nomine Leuiathan. An, inquit, poteris extrahere Leuiathan? id est, diabolum. Hamo, s. ut ego. Lege Esaiæ. 27. Et fune ligabis linguam) id est, Tu ne extingues & franges astutam persuasōnem eius. Nunquid pones circulū &c. id est, complices morsum eius, Id quod est circulum in naribus ponere, & armillam sive circulū in maxilla. Sic legis

Gene. 3.

E 3 dictum

ANNOTAT.

dictum de rege Sennacherib Esa. 37. Ponam circulum in naribus tuis, & frenū in labijs tuis etc. Perforabis maxillam, s. ut non mordcat. Nunquid multiplicabit &c. id est, nunquid supplices ad te preces fundet ut uictus. Seruum sempiternum, s. postquā subegeris. Nunquid illudes ei quasi aui: id est, nunquid decipula capies eum, & offeres illudendum? sicut ego, qui solus decipio eum, et trado eū ijs qui mundo sunt despecti & imbecilles, id est, credentibus in me. Ancillis tuis, s. illudendum. Ancillis tuis dicit. Nam in domo magna patris familias nihil est abiectius ipsis ancillis. Hoc fecit per Christum, qui cœpit Leviathan, dum obiectam carnem inuadere non formidabat. Conincident eum amici: s. sicut mei. Diuident illum negoti: id est, astutias eius sibi mutuo aperient negotiatorēs? sicut mei negotiatorēs? qbus dicitur Luc. 19. Negotiamini dum uenio. Nunquid implebis sagenas? id est, nūquid reti tuo eum capies? Pones ne super eum manum tuam? id est, Tu ne tuis uiribus ei aliquid inferes? Memeto belli, nec ultra addas loqui) Desine Hiob disputare uelle cum deo. Memento tantum belli, quoniam nō est tibi collectatio aduersus carnem & sanguinem. Ipse tādem, qui iam te aliosq; fideles persequitur, sua spe destitutus deipectetur: sed nō uiribus humanis, quas ut audisti hic penitus reieci. Videntibus cunctis) In extremo iudicio uidebunt cuncti.

Ephō. 6.

Capus

## C A P V T    X L I .

Nō quasi crudelis suscitabo eū. Quis

Non quasi crudelis) Occupatio dei. dices enī: Tān= tane in te, ò deus, est crudelitas, ut huic bestiæ tantam permittas potestatē in homine? Nam dixisti: qui fecit eum applicabit gladiū eius. Respondet deus: Non qua si crudelis &c. Quis ante dedit? id est, omnia sunt ex me. Sic quoq; soluit Paulus Roma. II. Omnia quæ sub cœlo) Ergo licet mihi facere cum meo quod uolo. Non parcam, id est, reddam ei cum omni corpore suo (hoc est cum impijs) in caput suum omnem maliciam eius, nihil attendens siue minetur, siue deprecetur. hoc est, siue misericordia agam contra eum. Verbis poten= tibus) propter uerba potentiae. Et ad deprecandum cōpositis) propter uerba ad deprecandū composita.

Quis reuclabit? Nullus nisi spiritu dei cognoscit a= stutias eius. Sicut Paulus cognouit. Id quod sic dicit. Quis reuelabit &c. Faciem, formam, quid intus la= teat. Indumenti) quo se tegit. Transformat enī se in 2. Cor. II. angelum lucis. Et in medium oris eius quis intrabit? Si enim foris faciem eius cognoscere non potes, quan= do interiora infidiarū eius cognosces? In latebras eius introire non licebit, neq; per os, neq; per alia mēbra. Ignis di= Et quisquis ingressus fuerit deuoratur, ex regredi ei boli, con= non licet. Et præterea tota fides ignem spirat concipi cupiscere

F 4    fcentis

ANNO T A T.

lia, ignis saentia, ut fidem auferat & exurat. Quū contra ignis  
dei spiri= dei, de quo Christus Luc. 12. loquitur, fidem inflamet.  
tus est. Portas uultus eius, id est, os eius. Formido, s. est.

Scuta fusilia) ærea. Ne spiraculum) halitus. Ut  
palpebre, id est, fulgor. Prunas, id est, illos qui in  
concupiscentijs ardent. In collo eius fortitudo, id est,  
non cedit, & omnia ante se uastat. Morabitur forti.  
habet forte collū, id est, obstinatiſſimus & fortissimus  
est. Egestas, id est, uastatio. Contra in Psal. de Deo,  
Psal. ss. Misericordia & ueritas præcedent faciem tuā. Mem  
bra carnium, id est, membra totius corporis eius, hoc  
est, omnes filij superbiæ, ut infra, quorum ipse rex est,  
id est, caput, una impietate & infidelitate cohærent.

Mittet, s. eius destructor deus. Quis enim fulmina  
mittit nisi deus? Per hoc significatur q. nulla uis in cœ  
lesti conteritur, & fulmina dei certo tangent eū. Sub  
sistere non poterit, s. gladius. Alioqui nulla arma hu  
mana timet, lapide & ferro durior et obstinatior, qui  
contemnit radios Solis & aurum calcabit. Sub ipso  
erunt radij solis, id est, minores reputabit sua luce, &  
sua gloria. Sternet aurum) calcabit aurum. Quasi  
stipulam, id est, nullam potentiam, & huius lucis glo  
riam, nullasq; opes uerebitur. Qui cōmouet & per  
turbat mare, id est, homines huius ad scditiones conci  
tat, ut diu incendium eius extingui non poscit. hoc est,  
post eum lucebit semita. Et ponet, s. mare. Vngen  
ta, s. ad

ta, scilicet ad ignem posita. Lucebit, signe. Aestimabit abyssum) Abyssum infirmum iudicat praesua potentia. Totum enim mare sperat exorbitum, ut supra. Omne sublime, id est, quicquid superbum est, hoc agnoscit pro suo. Superbia proprie in scripturis est contemptus Dei et infidelitas. Non sine causa omisi, quod dicitur. Quum sublatus fuerit, timebunt angeli et c. quod exponunt pro ab latus, id quod cum sequentibus non cohæret, quum potius pro exaltatus positum sit ex Hcbræo. Aduerte ergo quod haec omnia de potestate demonis dicuntur sicut uides in conclusione huius capituli. Et male trahit latum est, quod nos legimus. Mittet contra eum fulmina, et ad locum alium non feretur. Vnde ex Hcbræo sic legitur. Membra carnis eius adhærebunt, et fortitudo apud eum non cadet. Cor eius firmum erit sicut lapis, et sicut frustum quod faciet confracti onem (id est, lapis mole) Et eleuationem eius timebunt fortes, et propter contritiones facient se expiare, id est, propter multitudinem timoris et consternationis et c. Itaque sic intellige. Quum sublatus fuerit, id est, exaltatus, hoc est, quum se uendi acceptum a Deo potestatem, timebunt angeli, siue dii, siue fortes, id est, sancti, et territi ex eius exaltatione, et ira Dei quam uident, purgabuntur. Id enim efficit diabolus in sanctis, quibus omnia cooperantur in bo

Superbia.

F 5 num.

A N N O T A T.

num. Alij autem qui in talibus securi sunt, immo etiam partes aduersarij adiuuant, omnino peribunt. Ex modo huius purgationis non opus est, ut nunc extra Hiob longius petamus.

C A P V T X L I I .

Respondens autem Hiob Domino dixit.

Iam hic agit Hiob pœnitentiam. Qui celat, sed Deo. Absque scientia, id est, nesciens Deum. Insipiens locutus sum. Si omnia uera et sapienter dicta fuissent, quæ dixit Hiob, ut aliqui exponunt, quid hic diceret, insipienter locutus sum? Quæ excedunt scientiam meam, id est, quæ ego non possum comprehendere.

Quoniam non locuti estis rectum, id est, non deprecati estis culpam ut Hiob. Faciem eius suscipiam, orationem eius exaudiam. Non auertam faciem meam a faciebus ipsorum. Fratres sui amici et cognati.

Mouerunt caput, id est, admirati sunt. Male trahit. Nam in scripturis mouere caput est irridere. Hic autem non ita habet. Nomen unius uocauit ditem, q. d. Claram. Cassiam. q. d. Rosam. Cornu stilis bij

biij Stibium est quo se pingunt mulieres. Dedit autem speciosa nomina speciosis foeminis. Nam propter pulchritudinem eos ita uocauit.

Itaque uides in hoc libro, quod multa dicere deo, multas scire sententias sacras, ueris alioqui dictis uincere aduersarium & multa disputare, nondum sit uere agnoscere Deum, et uera illa fides qua sola coram Deo iustificamur. Melius esset, nihil scire ijs, qui scientia contra proximi charitatem abutuntur, ipsi charitate uacui. Nondum enim sciunt, quomodo scire oporteat. Scientia inflat, charitas autem aedificat. Vides hic quoque, quod non possit fieri, ut innocencia & ueritas in iudicio non damnetur imprimis ab ijs, qui se iustos putant, aut alioqui aliquid esse, quales sunt amici Hiob. Quid, si inimici ad Hiob uenissent, nunquid atrocious damnare potuissent? Iniquum uocant & impium, hypocritam, a Deo maledictum, qui tamen interim sibi iustus uideatur. Sed uel hic uideret licet, longe aliud cōsē Dei iudicium ac hominum. Iustum enim ipse pronunciat, quem mundus damnat, & eius orationem suscipit pro sanctulis illis damnatis. Præterea hic habes quod maxima tentatio sit, ubi fides impugnatur. Quod enim diabolo prohibi-  
tur erat, ne tangeret animam Hiob, amici nituntur perficere. Sed Deo seruante, pius ac timens Deum, ab ore Leviathan eripitur, ne infidelitate absorbeatur, &

## A N N O T A T.

tur, & discamus Dei adhærere ueritati, etiam si ratio nostra, & totum regnum inferorum contra cum cōtendat, quibus iuuocato Dei spiritu, confidenter dicamus. Absit à me, ut uos iustos eſſe iudicem, Donec deficiam, non recedam ab innocentia mea. Iustificatio nem meam, quam cœpi tenere, non deseram, etiam si me occiderit, in ipso Deo ſperabo. Hoc eſt, Innocentia mea ſtat in Deo, ſicut iustificatio mea. Verumtamen uias meas in conſpectu eius arguam, & ipſe erit ſaluator meus. Non enim ueniet in conſpectum eius omnis hypocrita. Miserere mei Deus ſecundum magnam misericordiam tuam, ut iuſtificeris in sermonibus & promiſſionibus tuis, & uincas, quum non eſſe uerax & iustus in sermonibus tuis, ab aduersario in ſeductionem illorum qui tibi fidunt, iudicaris.

Itaque patienter feramus quacunque contradictiones. Nouit Dominus nos eripere, ne fides ſuccumbat, in tempore oportuno. Immo hanc gratiam dabit Deus, ut tum primum maiore fide & fiducia fulciamur, & uere eum patrem agnoscamus, quando ali quando pro fide pugnauerimus, que nunquam non impugnatur. Hoc dicit Iacobus capite ultimo. Patientes igitur eſtote fratres uſq; ad aduentum domini. &c.

## A N N O T A T I O N V M I N H I O B F I N I S.

Suprà

27.

Supr. 13.

ARGENTORATI  
ANNO M.D.XXVI.







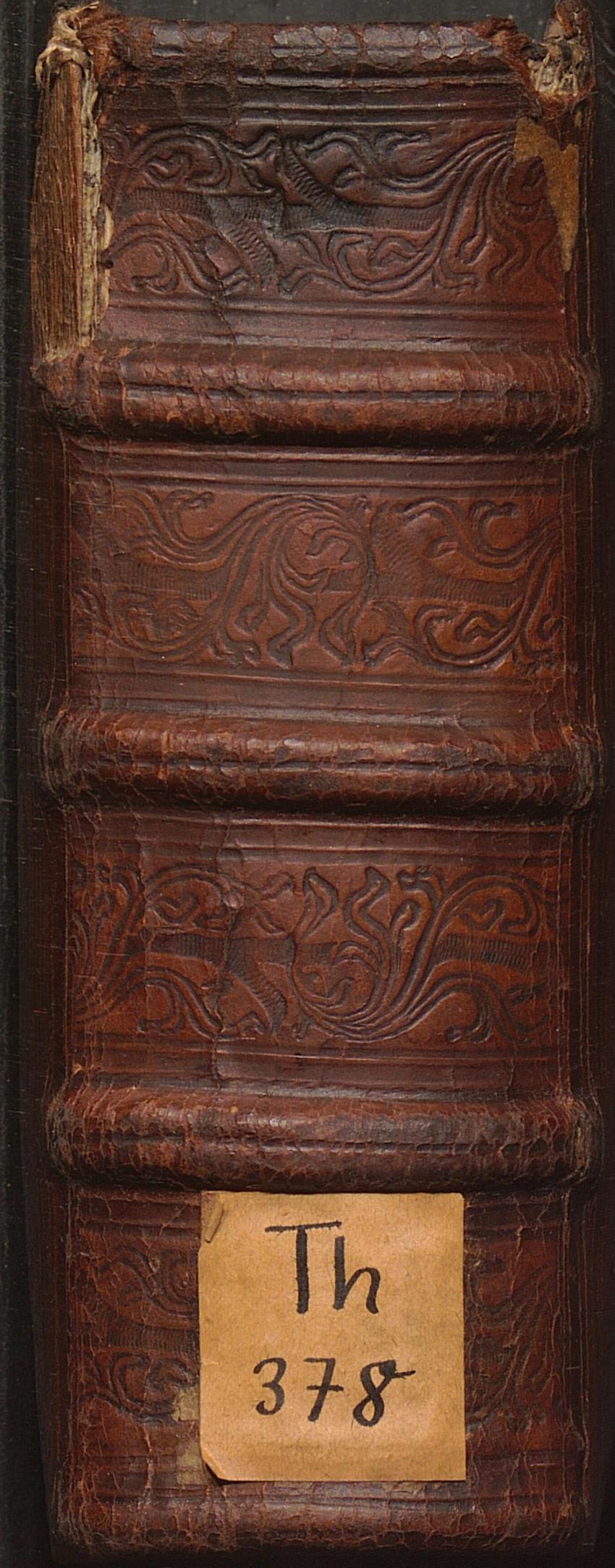












Th  
378